

DE FINLANDSSVENSKA
LÄSAMBASSADÖRERNA
SYDKUSTENS LANDSKAPSFÖRBUND R.F.

Läsning från topp till tå

De finlandssvenska läsambassadörernas
slutrapport 2019-2022

Till läsaren – om hur allting började

VAD GÖR EN LÄSAMBASSADÖR?

En bok för alla – skolbesök	6
Berättelsens kraft – fortbildning för lärare	8
Läsfest – inspiration på daghem och förskola	10
Läsa för livet	12
– föreläsningar och workshops för studerande	
Väck läshungern! – läsinspiration för föräldrar ...	14
Fängslade bokpratarna	16
– samarbete med bibliotek	
Närvaro på sociala medier	18
Projektet i siffror	19
Fem fakta om läsning	20

SPRUDLANDE LÄSSATSNINGAR

Tamburbiblioteket	24
– den kortaste vägen till boken	
Man läser	28
Läskarnevalen	30
Meningsfullt	32
Läskampanjer och goda tips	34
Väck historien till liv – pedagogiska material	36
Tio tips för att väcka läshunger	38
Gläskvart	40
En bild som blir kvar	42
Ett värdefullt bollplank – styrgruppen	44
Tillsammans gör vi mer	45
Med sikte mot år 2030	46
Två mymlors vandring	47

Projektet i korthet

Projektet Den finlandssvenska läsambassadören x 2 började 1.8.2019 och pågår fram till 31.7.2022. Under tre års tid arbetar vi, författaren och skådespelaren Henrika Andersson samt modersmålläraren och författaren Amanda Audas-Kass, som läsambassadörer i hela Svenskfinland. Vår primära målgrupp är barn i åldern 0–6 år och unga i åldern 11–15. Vårt främsta fokus är att stödja barn och elever samt deras pedagoger, lärare och föräldrar genom föreläsningar, boktips och läsinspiration.

Bakgrund och syfte

Bakgrunden till projektet ligger bland annat i de PISA-resultat som visar att läsfärdigheten hos barn i svenskspråkiga skolor ligger på en lägre nivå än hos barn i finskspråkiga skolor. Läsförbättringsarbete behövs idag mer än någonsin. Syftet med projektet är att lyfta fram, uppmuntra, förnya och utveckla läsförbättringsarbete bland finlandssvenska barn och unga. Svenska kulturfonden, Svenska folkskolans vänner samt Stiftelsen Brita Maria Renlunds minne finansierar läsambassadörernas projekt. Sydkustens landskapsförbund fungerar som arbetsgivare.

Samtliga texter förutom inledningen i denna rapport är författade av läsambassadörerna. Du kan också ta del av slutrapporten på hemsidan lasambassadoren.fi. I den digitala versionen är allt det blåmarkerade i texten försett med en länk till det som nämns.

Foto: Matilda Audas Björkholm

Till läsaren – om hur allting började

Den finlandssvenska läsambassadören startade som ett treårigt läsförbättringsprojekt finansierat av Svenska kulturfonden. Projektet genomfördes under åren 2014–2017 med syftet att skapa en grund för en effektiv, synlig och långsiktig satsning på läsförbättringsarbete bland finlandssvenska barn och unga. Att ge problematiken med försämrade läsfärdigheter större synlighet och lyfta fram aktuell forskning på området var centralt. Initiativet till projektet togs av Svenska modersmålläraforeningen i Finland r.f. och organisationen Tidningen i skolan. Sydkustens landskapsförbund fungerade som arbetsgivare för den första finlandssvenska läsambassadören Katarina von Numers-Ekman som byggde en mycket god grund att jobba vidare från. Det omfattande projektet visade i resultaten på många möjligheter och utmaningar.

Ett växande behov

Det fanns såväl behov av och efterfrågan på ett nytt organiserat arbete som skulle ge kontinuitet. Dessutom visade Pisaundersökningar och annan forskning på att läskunnigheten fortsatt att gå nedåt. Läsfärdigheten bland barn i de svenska skolorna låg på en lägre nivå än i de finska och det behövdes andra insatser än de som hittills vidtagits för att uppnå bättre resultat. Planeringen av en fortsättning på läsambassadörprojektet startade och finansierarna Svenska kulturfonden, Svenska folkskolans vänner samt Stiftelsen Brita Maria Renlunds minne ställde sig bakom en ny satsning med Sydkustens landskapsförbund som huvudman.

Arbetet skulle vara brett och all-finlandssvenskt och geografiskt omfatta hela Svenskfinland inklusive språköarna. Projektet skulle fokusera på 0–6 åringar samt 11–15 åringar vars första läsiver riskerar att avta. Man ville därför erbjuda arbetet åt två läsambassadörer som formade verksamheten utgående från planen, men samtidigt delvis hade egna fokusområden. Efter en öppen rekrytering med många sökande, föll valet på författaren Henrika Andersson och modersmålläraren Amanda Audas-Kass som båda hade en gedigen erfarenhet och ett mångsidigt kunnande för arbetet.

Under projektet har läsambassadörerna haft ett tätt samarbete med många olika aktörer. Läsambassadörernas närmaste samarbetspart har varit Belinda Kardén, den svenskspråkiga resursen för Läsrörelsen inom Utbildningsstyrelsen, och under projektets gång har många samarbetspartar tillkommit. Läsförbättringsarbete och medvetenheten om betydelsen av läsförbättringsarbete både nationellt och på lokal nivå har ständigt ökat under de senaste åren. Som några exempel kan nämnas arbetet med den nationella läskunnighetsstrategin, Läsrörelsen och En läsande kommun.

Vägarna till läsning och läsförbättringsarbete är många. Läsambassadörerna har på ett mycket förtjänstfullt och mångsidigt sätt lyft fram, konkretiserat, uppmuntrat, förnyat och utvecklat det läsförbättringsarbete på många plan i samhället. Den globala coronapandemin med alla restriktioner som pågått under största delen av projekttiden har påverkat projektets förverkligande, men tack vare kreativa lösningar och nya metoder har målsättningarna trots allt nåtts. ■

Christel Björkstrand,
direktör
Sydkustens landskapsförbund

Monica Martens-Seppelin,
utvecklingschef
Sydkustens landskapsförbund

DE FINLANDSSVENSKA
LÄSAMBASSADÖRERNA
SYDKUSTENS LANDSKAPSFÖRBUND R.F.

Omslagsbilder: Matilda Audas Björkholm
På bakgrundsbilden Henrika Andersson och Amanda Audas-Kass
Layout: AboGrafik, Åbo
Tryck: Printteri, Åbo 2022

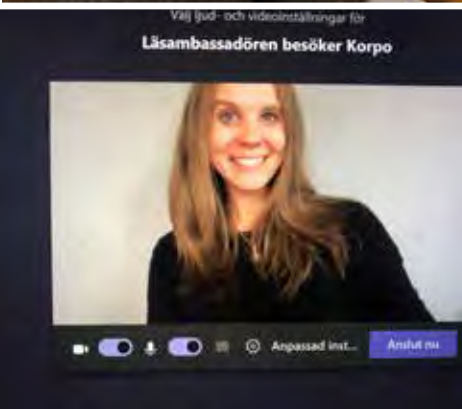
Svenska folkskolans
vänner

SYDKUSTEN
SYDKUSTENS LANDSKAPSFÖRBUND R.F.

Vad gör en läsambassadör?

Läsning för alla - skolbesök

Det kanske viktigaste, mest tidskrävande och mest givande i vårt uppdrag som läsambassadörer var skolbesöken. Under våra möten med elever i årskurserna 5–9 har vi framför allt strävat efter att väcka deras läslust och motivation. Det är både utmanande och roligt samt kräver närvaro, nerver och erfarenhet.

Efter tre år av både digitala och reella möten har vi sammanlagt träffat 8900 elever i 139 skolor.

Starten

För att komma i gång med skolbesöken och få veta hur vi bäst skulle närma oss elever i de äldre årskurserna, kontaktade vi en handfull modersmåls lärare och erbjöd ett samarbete kring läsning med elever i sjunde och nionde klass. Under tre fördjupande träffar utforskade vi elevernas attityder till läsning, delade boktips och skapade ett sätt att rama in individens läsprofil. Vilka slags berättelser är intressanta? En hurdan läsare är du? Vilken genre väcker läslust? Hur jobbar klassen med läsning? Hur ofta besöker du biblioteket? Vi ville kartlägga alla vägar för att eleven ska hitta den bok som öppnar vägen till läsintresset.

Genom samtal, frågeformulär och kartläggning växte ett mer tidseffektivt koncept för skolbesöken fram, där såväl elevernas åsikter som fakta om läsning fick utrymme.

Samarbeten kring bokpaket

Turligt nog kunde vi arbeta kring [Läsklanens](#) bokpaket, det vill säga den gåva som Suomen Kulttuurirahasto och Kopioisto skickade ut till samtliga skolor med elever i årskurs 7–9 hösten 2019. I mötet med elever bokpratade vi om böckerna i paketet. Vi ordnade också ett flertal lärarträffar i samband med så kallade "mo-caféer". Där gav vi en överblick av paketet, erbjöd läsfrämjande verktyg och lyfte fram [Läscentrums pedagogiska handbok](#) för hur eleverna individuellt eller gruppvis kan jobba med böckerna.

Också för elever i årskurs 5 fann vi ett fruktbart samarbete kring [Hem och Skola](#) och [Lisi Wahls stiftelse för studieunderstöd](#) och ett återkommande bokpaket som senast skickades ut till skolorna år 2021. Den våren

ordnade vi flera digitala träffar för klasslärare som fått paketet där vi presenterade böckerna och lyfte fram olika läsfrämjande tips och tankar och det [pedagogiska material som Sydkustens ordkonstskola](#) skapat kring de enskilda böckerna. Därtill besökte vi under våren 2021 trettio klasser i åk 5 för bokprat om nämnda paket.

Bokquiz - ett bokprat som aktiverar eleverna

I början av januari 2020 hade vi blivit varma i kläderna och fick en förfrågan om att inspirera närmare hundra sjundeklassister på en och samma gång. Eftersom mängden elever begränsade möjligheterna till dialog skapade vi [ett bokquiz](#) för att aktivera ungdomarna. I

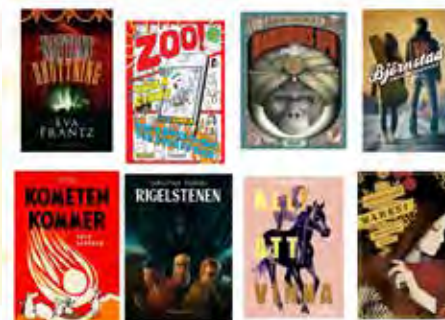
Vilka böcker gillar du?

- Jag tycker om böcker som är:

romantiska	fantasy	skräck	historiska	biografier
spännande	roliga	serier	äventyr	faktabaserade
- Jag läser helst:

på kvällen	på morgonen	på veckoslutet	på väg någonstans (ljudbok)
------------	-------------	----------------	-----------------------------
- Den största utmaningen för min läsning är:

har inte tid	kan inte koncentrera mig	hittar inga böcker som intresserar
har ingenstans att läsa	tycker det är svårt att läsa	eget alternativ: _____

DE FINLANDSSVENSKA
LÄSAMBASSADÖRERNA
www.lasambassadorer.fi

Vi gjorde skolbesök på plats till de flesta av språköarna. Här ett bokquiz för eleverna i åk 7-9 i Jyväskylä med inledande uppvärmningsfrågor.

quizet skall eleven para ihop rätt inledning med rätt bokpärm. Urvalet på åtta till tio böcker var tänkt att passa alla smaker. De inledande meningarna väckte nyfikenhet och själva bokpratet skedde efterhand då eleverna fått det rätta svaret.

Med tanke på att skolbesöken under en lång tid framöver kom att bli virtuella på grund av coronapandemin hade vi stor nytta av det här konceptet. Dialog lyckades sällan under digitala träffar, men vårt quiz visade sig fungera lika bra också virtuellt.

Att besöka en skolklass och möta elever med både frågor och boktips var ett fungerande sätt att locka till läsning. Besöken förbereddes i samarbete med läraren på förhand och vi strävade efter att träffa så många klasser som möjligt under besöksdagen. Det var också viktigt att se till att böckerna som ingick bland boktipsen fanns tillgängliga för eleverna. Här varierade tillgången stort och till exempel många av språköarna hade ett begränsat antal svenskspråkiga böcker.

Reflektion - läsning måste få ta tid och beredas plats

Innan mobilens och skärmens tidevarv var det vanligt att läraren bad eleven välja en bok och läsa den hemma för att därefter skriva en sammanfattning, recension eller ett föredrag om innehållet. Visst har det alltid funnits genvägar till hemläxor, det finns ingen garanti för att eleverna läser hemma, speciellt i dagens läge när allt finns på nätet. Läsförståelsen utvecklas endast genom att man läser. Och läsning tar tid.

Majoriteten av dagens elever är medvetna om läsningens många fördelar, de kanske till och med vill läsa, men det bara blir inte av. Karin Herlitz, lärare och författare till boken *Skönlitteratur i undervisningen* betonar hur läsningen behöver få både mer utrymme och mer tid i klassrummet. Om vi tycker att läsning är viktigt och är medvetna om vad det kräver, så behöver vi också ge eleven läsro och lästid under lektionerna. ■

Feedback efter skolbesök

"Tusen tack igen för onsdagens besök! Efter ditt besök har flera av både mina och min kollegas elever lånat böcker som du presenterade. Det om något är ett tecken på att ditt besök var lyckat och bar frukt. Tack!"

Carina Ahlmén, högstadiet i Petalax, Malax

"Tusen tack för ett fint bokprat, trots att nätkontakten försvann för oss en stund. Barnen gillade och det gjorde jag absolut också. Flera av böckerna är nu utlånade och är i kö. Kanske vi kan hitta några av dem på Ebban så fler elever kan ta del av dem samtidigt? Mer sådant här efterlyses. Eleverna var aktivt med och ni var så duktiga och inspirerande. Hoppas att jag och mina elever får vara med en annan gång också."

Jeanette Lönn, Eklöfska skolan, Borgå

"Tack för en superbra bokträff! Det var flera elever som sa att de hittat något nytt att läsa! Vi har fortsatt och läst mera och mera, och det känns som att många i klassen hittat en positivare inställning och intresse för läsning. Tack för fina stunder och stöd i att sprida läsglädje!"

Emilia Korhonen, Sunnanbergs skola, Pargas

Tack och lov kom vi genast igång med skolbesöken - här Henrika på ett besök hos sjuorna i Steinerskolan i Helsingfors.

Berättelsens kraft - fortbildning för lärare

Foto: Matilda Audas Björkholm

Minns du någon vuxen som läste högt för dig som barn? Eller kanske minns du en lärare som berättade historier och var särskilt omtyckt under dina tonår?

Ofta då vi läsambassadörer träffade pedagoger för en längre fortbildning bad vi dem återkalla en vuxen som på sitt genuina personliga sätt blåst liv i berättelser. Och ofta har det visat sig att det också är de här vuxna som inspirerat pedagogen till hens yrkesval. Berättelsens kraft är essentiell och avgörande särskilt då man i växande ålder skall förstå och omfatta ett allmänt eller abstrakt begrepp.

Våra lärarfortbildningar var många och såg väldigt olika ut. I samband med skolbesök strävade vi alltid efter att börja eller avsluta dagen med en lärarträff. I mån av möjlighet deltog också rektorn, skolgångsbiträden och övrig personal och träffen skraddarsyddes enligt de ramar som gavs. Vi erbjöd allt från snabbträffar i lärarrummet på 15–30 minuter till mer fördjupade och dialogbetonade möten.

Med läroplanen som grund

Förutom att lärarna fick ett faktpaket om läsning fick de ofta också jobba par- eller gruppvis kring litteratur och texter som kan integreras i andra ämnen än svenska och litteratur. Att framhålla hur text och böcker på olika sätt kompletterar undervisningen och hur gestaltande texter stöder inläringen är något som ytterligare skulle behöva stärkas. I den grundläggande läroplanen betonas vikten av att inkludera böcker och texter i alla ämnen men många lärare saknar kunskap om vilken litteratur som kunde tänkas stödja just deras specifika ämnen.

Vi bad också lärarna på förhand att ha med sig en egen bok eller text till träffen – något de hade högläst för klassen eller en text som de skulle vilja använda med sina elever. Beroende på tid och möjlighet bad vi deltagarna presentera sina medhavda texter och böcker för att sedan gruppvis jobba fram material och frågor kring dem.

Delandets glädje

- ge fortbildningen utrymme och tid

Våren 2022 ordnade Centret för livslångt lärande vid Åbo Akademi och Yrkeshögskolan Novia en stor utbildningshelhet för lärare som i grundskolan och på gymnasiet undervisar i religion och livsåskådning. Fortbildningen hette Meningen med livet är att skapa mening med livet och vi läsambassadörer höll workshops i Vasa och i Helsingfors om hur skönlitte-

ratur kan integreras i de olika ämnena. Under en halv dag fick pedagogerna bekanta sig med litteratur som fördjupar undervisningsplanen för deras målgrupper samt skapa eget material till texter och böcker. Efter två år av skärmmöten upplevdes träffarna som särskilt värdefulla.

Lärarna behöver få tid att samtala om läsning och finna gemensamma temahelheter som stöd för läroplanen och främjande av multilitteraciteten. Det är också viktigt att ledningen och rektorn involveras i det läsfrämjande arbetet, att läsprojekt och kampanjer omfattar hela skolan.

Läskampanjer gynnas av stöd utifrån

Våra besök och möten med lärare har varit mycket givande och har öppnat ögonen för nya möjligheter som inkluderat hela skolan. Att sprida tips och metoder för att väcka elevernas läslust, att dela boktips och presentera läsfakta ökar motivationen hos lärarkollegiet och skolorna att gemensamt ta ansvar för läsningen. Tillgången till böcker och behoven av läsfrämjande åtgärder varierar mycket, liksom samarbetet mellan skolorna och det lokala biblioteket.

De mest effektiva åtgärderna för att främja läsningen är de regelbundet återkommande bokpaket som till exempel Lisi Wahls stiftelse för studieunderstöd och Hem och Skola erbjuder och som skolorna får ansöka om. Men det räcker ändå inte. Behovet av handledning för lärare är centralt och borde ingå i själva paketet – sällan hinner en lärare mitt i terminen läsa ett dussin nya böcker. Bokpaketen är välplanerade och innehåller något för alla, och en pedagogisk handbok är givetvis till hjälp, men också den ska läraren hinna läsa genom. De generösa satsningarna skulle behöva yttermera stöd för att nå ända fram till eleven.

Aldrig fel med boktips

Inför en lärarträff kunde vi ibland få lärarnas frågor på förhand. Boktips fanns alltid med på önskelistan och gav oss möjligheten att skraddarsy bokvalen efter skolans eller lärarnas specifika behov.

Våra fortbildningar avslutades alltid med att vi lyfte fram allt från högläsningsböcker, bilderböcker och faktaböcker till minst en nyutkommen roman. Vi ville påminna pedagogerna om hur den egna läsningen gärna får synas också i klassrummet, och hur vi alla kan vara läsande förebilder. ■

Läsfest

- inspiration på daghem och förskola

Att läsa är en fest. Och samtidigt vet vi att de som jobbar inom småbarnspedagogiken har många utmaningar att tampas med. Då vi i början av projektet efterlyste vilka läsfrämjande tjänster daghemmen var mest intresserade av svarade 80% att vi helst skulle besöka barngrupperna.

För att kunna utnyttja våra resurser och vår tid så effektivt som möjligt fattade vi ändå beslutet att tänka långsiktigt och fortbilda personalen i stället för att besöka barngrupperna. Vi erbjuder skräddarsydda möten och fortbildningstillfällen där vi kunde inspirera, handleda och möta personalen på deras villkor.

Fortbildning för personal

Till en början besökte vi daghemmen på plats enligt deras önskemål och möjligheter. Från och med mars 2020 måste en stor del av våra planer skrinläggas. Samtliga träffar blev nu digitala där den värdefulla dialogen inte kan jämföras med möten på plats. En fördel med det nya upplägget var att vi nu kunde ha flera daghem uppkopplade samtidigt.

*Väck läshungern!** var en av våra rubriker som utgår från den glädje, gemenskap och nytta som tidig läsning ger barnen. Våra fortbildningar varierade från en halv timmes morgonträffar till längre pass där de medverkande fick fundera kring olika sätt att jobba vidare med sina medhavda böcker.

Läs med mig – vägar till dialogisk läsning var i sin tur ett samarbete med satsningen Lue mun kanssa – ett av Utbildningsstyrelsen finansierat läsprojekt i Kyrksläotts kommun i samarbete med läskoordinator Eveliina Lesonen. Fortbildningen erbjöds vid tre olika tillfällen med en uppföljande träff två veckor senare.

Under den första träffen hade deltagarna valt en bok som lämpade sig för deras målgrupp. Alla fick berätta om vad de upplever som det bästa med läsning med en barngrupp och vilka utmaningar som finns på deras arbetsplats under lässtunderna. Efter att ha presenterat basfakta om läsningens gynnsamma effekter gick vi in på samtalsmetoder som kan an-

vändas under lässtunden. Deltagarna fick verktyg för att jobba parvis eller i mindre grupper utgående från sina medhavda böcker. Efter sina presentationer gjorde samtliga upp en strategi och målsättning för sin lässtund, som de sedan provade med barngrupperna under de påföljande veckorna. Under den andra träffen uppstod flera nya frågor och reflektioner och responsen var överlag mycket positiv.

En bok för alla tillfällen

Vi har med jämna mellanrum fått önskemål om att skapa boklistor för 0–6-åringar med varierande teman: nonverbala, mångspråkiga, inkluderande böcker med mångfald, faktaböcker för de minsta, böcker om vardag, ensamhet, skogen m.m. Vi har också skapat listor i samarbete med bibliotekarier med nya bilderböcker, klassiker eller sagor på flera språk och böcker för nybörjarläsaren. Vilken lycka att det finns så mycket fantastiskt att välja på, då olika åldersgrupper kräver olika slags läsning, högläsning och boktips.

För oinsatta vuxna kan just val av böcker bli förvirrande eller övermäktigt – hur hittar jag den bästa boken för en viss målgrupp? Vad skall jag läsa för ett barn med särskilda behov? Var hittar tvåspråkiga böcker? är exempel på frågor som dykt upp. Det gäller att hålla sig ajour. Bilderböckerna är en skatt som växer och frodas, också i Svenskfinland har vi många författare och illustratörer som vi med stolthet och glädje vill tipsa om. Våra följare på Instagram har stadigt ökat under projektets gång, och under åren har vi publicerat nästan 1000 inlägg, där vi tipsat om minst en bok per dag.

Reflektioner och förslag för framtiden

För att gynna läsning på daghem och förskola behövs förutom ett gott urval av böcker också rutiner, tid och ro för högläsning. Läsning i mindre grupper är viktigt, att ge plats för samtal som inkluderar alla barn och inte bara de snabba och pratsamma. En bok som alla får ta del av leder naturligt till både lek, drama, pyssel och andra kreativa sätt som ytterligare fördjupar berättelsen. Ledningen och föreståndaren på ett

Foto: Matilda Audas Björholm

daghem har en avgörande roll i hur det läsfrämjande samarbetet prioriteras och koordineras.

Att fortsätta inspirera, informera och fortbilda samtliga vuxna som jobbar inom småbarnspedagogiken är av högsta prioritet. Att också bjuda in ledningen, läskoordinatorer och kommunala beslutsfattare skulle vara viktigt. Många som jobbar på daghem är hårt pressade och upplever att de saknar tid för högläsning. Glädjande är att allt fler daghem nu beställer bokpaket och har hittat [Kulturfondens erbjudande om finansiering av bokinköp](#).

Vad som blir kvar

Majoriteten av bilderböckerna idag håller att läsas många gånger om och kan användas under många år. På de finlandssvenska läsambassadörernas hemsida finns många boktips att inhämta, artiklar som handlar om läsning med småbarn, [en kortfilm om högläsning](#) och flera läsfrämjande filmer för småbarnsföräldrar att använda vid behov. För daghemmen finns tips [om hur du bygger upp en välfungerande sagostund med de minsta](#) samt en presentation om dialogisk läsning i barngrupper samt [en presentation om dialogisk läsning](#) i barngrupper. ■

* rubriken är lånad och titeln på Ann-Marie Körlings bok om läsglädje

Läsa för livet - föreläsningar och workshops för studerande

Med tanke på att högläsningen i de finländska hemmen går neråt är det av största vikt att småbarnspedagogik och skola satsar på läsningen och att de som jobbar där är medvetna om läsningens stora betydelse. Därför har det känts viktigt att jobba med dem som nu studerar för att i framtiden jobba med barn och unga.

I januari 2020 bjöds ambassadörerna in till en föreläsning och workshop med blivande klasslärare vid Helsingfors universitet. Det samarbetet fortsatte och vi har årligen under projektets gång träffat såväl blivande klasslärare som lärare inom småbarnspedagogiken vid Helsingfors universitet. Under dessa föreläsningar pratade vi om varför läsningen är så betydelsefull samt funderade på hur man som lärare inom skola och småbarnspedagogik kan jobba med och för läsningen. Studerandena fick alltid en uppgift att göra i samband med våra besök, oftast skapade de samtalsfrågor och kreativa uppgifter till en bilderbok som de hade med sig till träffen.

I maj 2020 bjöd Åbo Akademi in oss till en kurs för blivande bibliotekarier, också året därpå besökte vi samma kurs. I mötet med blivande bibliotekarier pratade vi om hur bibliotek kan jobba läsfrämjande, vil-

ket är ett av bibliotekens kärnuppdrag. Vi funderade också på hur samarbetet mellan bibliotek och småbarnspedagogik samt skola kunde se ut för att bära mesta möjliga frukt.

Också blivande närvårdare vid Yrkesakademien i Vasa fick besök av en läsambassadör i november 2019. Under den föreläsningen fokuserade vi särskilt på hur vi kan främja barns välmående med hjälp av läsning och barnlitteratur. Deltagarna fick också öva sig på högläsning och jobba med dialogisk läsning som handlar om att stanna upp under högläsningens gång och diskutera det lästa. Närvårdare jobbar bland annat som barnskötare, som utgör en ryggrad inom både småbarnspedagogik och eftermiddagsverksamhet, och att nå också den yrkesgruppen kändes betydelsefullt.

Under våren 2021 arrangerades en ordkonstledarutbildning av CLL (Centret för livslångt lärande vid Åbo Akademi och Yrkes högskolan Novia), Sydkustens ordkonstskola, KulturÖsterbotten samt Luckan i Helsingfors. En grupp startade i Helsingfors och en i Vasa. Vi läsambassadörer deltog med varsin föreläsning och workshop under utbildningen. Amanda talade om läsningens betydelse för språkutvecklingen samt om arbete med bilderböcker i alla åldrar, medan Henrika talade om lust och glädje i läsning och skrivning samt om konsten att lyssna och att ge och ta emot respons.

Att göra studerande medvetna om läsningens betydelse samt ge dem tips på hur man på olika sätt kan jobba med och för läsningen har varit en viktig satsning för oss under projektets gång. Att inspirera dagens studerande är att inspirera morgondagens yrkesverksamma och utmaningarna på läsningens område lär tyvärr vara minst lika stora i framtiden som i dag. ■

Inspiration och fakta om läsning för lärarstuderande i Helsingfors.
Foto: Anna Slotte

”Jag har samarbetat med de finlandssvenska läsambassadörerna inom ramen för kurser vid klasslärarutbildningen vid Helsingfors universitet.

Jag har valt att samarbeta med dem för att studenterna ska lära känna ett aktuellt projekt som arbetar läsfrämjande tillsammans med skolor.

Jag har valt att samarbeta med läsambassadörerna för att jag vet att de är väldigt skickliga på att både informera om aktuell litteratur för barn och unga, leverera fakta om läsning och inspirera studenterna till läsning - och till skrivning. (Jag minns mycket väl hur Henrika under en morgonföreläsning läste upp det hon hade skrivit om studenterna, inför besöket på Brobergsterrassen, och berättade om hur hon brukar skriva tidigt på morgnarna. Jag är säker på att studenterna både blev inspirerade och kände sig sedda.)

Jag har valt att samarbeta med läsambassadörerna för att de är närvarande och personliga, båda starka förebilder som tar läsning i skolan på allvar.

Besöken, inklusive kännedom om läsambassadörernas webbsida, har inneburit att studenterna har fått kunskap om och inspiration till att själva läsa varierande typer av litteratur, lämplig i årskurs 1-6. Besöken har gett konkreta idéer för arbete och de har gett inspirerande berättelser om läsning i olika människors liv. Läsambassadörernas besök har gett variation till och utvidgat och kompletterat de universitetskurser klasslärarstudenterna tar del av och de har gett studenterna möjlighet att plocka fram egna läsminnen och fundera på olika didaktiska upplägg för litteraturarbete i skolan.”

Anna Slotte,
universitetslektor vid Helsingfors universitet

Väck läshungern!

- läsinspiration för föräldrar

Allt färre finländska föräldrar läser regelbundet med sina barn. Enligt [Läscentrums 10 fakta om läsning från år 2020](#) anser hela 63 % av föräldrarna att de läser för lite med sina barn. [En undersökning som Läscentrum låtit göra år 2019](#) visar också att kunskap om den tidiga läsningens betydelse har effekt på familjernas läsvanor. Ökad medvetenhet resulterar verkligen i ökad läsning. Med tanke på det här upplevde läsambassadörerna att besök på skolans och daghemmens föräldramöten var en meningsfull satsning.

Under projektets gång har vi besökt sammanlagt 45 föräldramöten. De allra flesta av dem har hållits i september under något av våra tre projektår. En del av föräldramötena har på grund av coronapandemin hållits utomhus och många har valt att hålla mötena på distans. En fördel med föräldramöten på distans, speciellt inom småbarnspedagogiken, är att båda vårdnadshavarna lättare kan delta i sådana möten och deltagarantalet har ofta varit högt.

Det upplägg som vi har använt på föräldramötena har bestått av läsfakta, tips på hur föräldrar och andra vårdnadshavare kan väcka läsglädje hos sina barn samt aktuella boktips anpassade enligt barnens ålder. Innehållet har naturligtvis varierat något enligt ålder på barnen, men kärnan har varit densamma. Vi har strävat efter att hitta en bra balans mellan att å ena sidan vara tydliga gällande läsningens viktighet men

å andra sidan vara inspirerande och uppmuntrande snarare än tillrättavisande och stränga. Föreläsningarna på föräldramötena har varit olika långa beroende på arrangörens önskemål, ibland så korta som 15 minuter och ibland så långa som ungefär en timme.

På grund av coronapandemin har många daghem och skolor valt att inte alls hålla föräldramöten som annars hade blivit av. Ett daghem kontaktade oss i samband med deras uteblivna föräldramöte hösten 2020 och undrade om det gick att få ett videoklipp om läsning som de sedan kunde skicka ut per e-post till föräldrarna. Vi spelade spontant in en kort [video](#) på knappa sex minuter där vi försökte få in det allra viktigaste. Videon är vår klart mest sedda på YouTube (över 800 visningar), vilket tyder på att det svarade mot daghemmens behov. Eftersom intresset för videoklippen var så pass stort valde vi hösten 2021 att spela in lite längre videohälsningar till föräldrar som kan visas på föräldramöten också efter att projektet tagit slut. Dessa kortfilmer spelades in i samarbete med projektet Boden Live vid Yrkesakademien i Österbotten. Det finns en film för [föräldrar med barn i åk 1-3](#), en film för [föräldrar med barn i åk 4-6](#) samt en film för [föräldrar med barn i åk 7-9](#). En film för [föräldrar med barn inom småbarnspedagogiken](#) spelades in våren 2022, också den i samarbete med projektet Boden Live vid Yrkesakademien i Österbotten. ■

”Vi hade goda erfarenheter av läsambassadör Amandas skolbesök då hon talade med eleverna om läsningens betydelse. När det var dags för åttornas föräldramöte föreslog jag att vi skulle bjuda in henne och förslaget vann genast gehör. Hon har förmågan att anpassa sig enligt gruppen och gjorde det också när hon höll sin presentation för föräldrarna. Tack för de år ni har fungerat som läsambassadörer. Jag hoppas projektet får en fortsättning i någon form.”

Ingrid Brandt-Hakala,
lärare i svenska och litteratur, Donnerska skolan i Karleby

Foto: Matilda Audas Björkholm

Fängslande bokpratare - samarbete med bibliotek

En självklar samarbetspartner för alla bokälskare och läsfrämjare är biblioteken och framför allt den svenskspråkiga bibliotekspersonal som jobbar för barn och unga. Redan i september 2019 blev vi läsamambassadörer bjudna till Tammerfors för att presentera oss på "Vägar till litteraturen – om läsfrämjande kampanjer och projekt", den första Barnbiblioteks-träffen för hela Svenskfinland. Sedan dess har många samarbeten fötts och skapats under projektets gång.

Biblioteken och biblioteksbusarna är omistliga för de flesta daghem och skolor i Svenskfinland. Till skillnad från Sverige med sina lagstadgade skolbibliotek, varierar utbudet på och tillgången till böcker i skolorna stort i Svenskfinland. Samarbetet mellan skola, daghem och bibliotek är särskilt viktigt i de kommuner där skolbibliotek helt och hållet saknas och det svenska språkets ställning är särskilt svag. Detta gäller också för de daghem och förskolor som har lång väg till närmaste bibliotek.

Under pilotprojektet med [tamburbibliotek 2020](#) blev vårt samarbete med de lokala biblioteken och de kunniga barnbibliotekarierna intensifierat och mycket fruktbart.

Bokprat enligt tillgång

I samband med våra skolbesök hade vi som vana att först gå igenom det svenskspråkiga utbudet av böcker för de målgrupper vi skulle besöka genom att ta reda på vilka böcker som fanns i skolan eller på biblioteket. De böcker vi tipsade om skulle finnas till hands för eleverna vilket tyvärr inte alltid lyckades då utbudet av svenska barn- och ungdomsböcker varierar stort i kommunerna och deras bibliotek. Särskilt utmanande var det att hitta svenskspråkiga böcker för besöken till språköarna.

Samarbeten med bibliotekarier och bibliotekspedagoger

Utbildningsstyrelsens läsfrämjande satsning [en läsande kommun](#) som fick sin start 2020 var mycket välkommen och ökade samarbetet mellan biblioteken, daghemmen och skolorna. Inom de elva nätverk som fick understöd utnämndes en läsagent för varje nätverk som kartlade behoven i sina kommuner. I praktiken inne-

bar det även för oss läsamambassadörer en möjlighet att inspirera och samarbeta med flera av nätverken och deras respektive bibliotekspersonal. Till exempel deltog vi i en träff för nätverket *På läsande fot* med läsinspiration samt höll ett läsinspirerande webinarium för pedagoger inom nätverket Läsrörelsen i kommunerna.

Ett annat viktigt samarbete startades 2020 med ERTE (Riksomfattande specialuppdrag gällande bibliotekstjänster som främjar barns och ungas läsande och läskunnighet) och deras svenskspråkiga bibliotekspedagoger Lena Sågfors och Anna-Maija Koskimies. Detta resulterade i *Bokpratarna*, som samlade bibliotekarier och bibliotekspedagoger från hela Svenskfinland för månatliga nätverksträffar. Varje träff hade en bestämd målgrupp och alla hade med sig en bok de fick tipsa om. Diskussion också om böcker som kanske inte lämpar sig för bokprat föddes på vägen, liksom delandet av erfarenheter och tankar om vad som gör ett bokprat fängslande. *Bokpratarnas tips* lades också ut som en artikel med bild på samtliga böcker för alla intresserade.

Också andra mer lokala samarbeten med bibliotek föddes under projektets gång. Våren 2022 fick Amanda samarbeta en del med Lisa Ahlvik, specialbibliotekarie i Pedersöre. I februari ordnade vi tillsammans en digital träff för kommunens klasslärare som vi kallade Bokfika. Närmare 60 lärare deltog i träffen där vi bokpratade om aktuella barnböcker inom olika genrer och teman. I april erbjöd vi också ämneslärarna vid Sursik skola och Pedersöre gymnasium ett motsvarande program när vi en eftermiddag bokpratade om ungdoms- och vuxenböcker. Också den här gången var intresset stort och nästan ett trettio-tal lärare samlades i bokens tecken.

I februari 2020 var Amanda också med på ett hörn när biblioteket i Korsholm ordnade en hejdundrande läskväll. Programmet var i första hand riktat till vuxna, men det fanns också sagostunder och pyssel som ordnades samtidigt för barnen. Kvällen innehöll en kort föreläsning om läsningens viktighet med läsamambassadören samt bokprat av bibliotekspedagog Lena Sågfors i Kronoby och Tobias Larsson på Richardsgatans bibliotek i Helsingfors. Dessutom kunde deltagarna höra författarna och illustratörerna Linda Bondestam och Lena Frölander-Ulf som berättade om sitt skapande.

Under projektets gång har vi också ett par gånger träffat blivande bibliotekarier vid Åbo Akademi. ■

Några samarbeten med biblioteken

- [Läsfest för elever i sjuan](#)
- [Bokpratarna med ERTE](#) (fler boktips finns på hemsidan)
- [Tamburbibliotek](#) (pilotprojekt på daghem i sex kommuner)
- [På läsande fot](#) (enspråkigt svenska)
- [Läsrörelsen i kommunerna](#) (tvåspråkigt projekt)

Många av de bibliotekssamarbeten som vi planerade i starten gick tyvärr inte att genomföra på grund av pandemin. Vi hade till exempel planerat att samarbeta med mödra- och barnrådgivningarna och att hålla föräldra-barn-grupper med högläsning och bokprat som bland annat kunde ha ordnats i bibliotekets regi och utrymmen.

Boktips som Bokpratarna sammanställt under sina träffar år 2021

- [31 härliga bilderböcker](#)
- [Boktips för läsare i åldern 6-9 år](#)
- [Boktips för läsare i åldern 9-12 år](#)
- [Boktips för läsare i åk 7-9](#)
- [Boktips för läsare på andra stadiet](#)
- [Sommarläsning för alla åldrar](#)
- [Tips på bilderböcker för läsare i åldern 3-6 år](#)
- [Tips på högläsningböcker för läsare i åk 1-3](#)
- [Boktips för elever i åk 4-6](#)
- [Boktips för elever i åk 7-9](#)

Skolbesök för femmorna på biblioteket i Vanda. Foto: Charlotta Panzera

Närvaro på sociala medier

Den första finlandssvenska läsambassadören, Katarina von Numers-Ekman, insåg styrkan i att skapa en levande Facebook-grupp för alla som är intresserade av det läsförmedlande arbetet. Under hennes tre år som läsambassadör fick gruppen ungefär tvåtusen medlemmar och eftersom vi fortsatte det arbete hon påbörjade steg medlemsantalet stadigt under vår projektperiod och gruppen hade vid projektets slut 2800 medlemmar.

I gruppen har det regelbundet delats artiklar, evenemang, tips och inspiration kopplade till läsning. Både vi läsambassadörer och andra engagerade har sett till att gruppen varit aktiv och levande. Vi presenterade återkommande delar av vårt arbete och vår verksamhet i gruppen och länkade till det material som vi skapade för vår hemsida. Under vår allra första tid som läsambassadörer skrev vi varje vecka bloggtexter på hemsidan där vi reflekterade kring läsning i allmänhet och uppdraget som läsambassadörer i synnerhet. Dessa bloggtexter länkade vi till i FB-gruppen.

Vid sidan av hemsidan och Facebook-gruppen startade vi också ett Instagramkonto redan i början av projektperioden, främst för att berätta om våra uppdrag och visa var i Svenskfinland vi rörde oss. Men rätt snart insåg vi att vi ville använda kontot också för att dela med oss av boktips. Varje vardag tipsade vi

om en bok enligt antingen ett visst tema eller en viss målgrupp och det här fortsatte vi med under hela vår tid som läsambassadörer. Vi prioriterade dels böcker för projektets primära målgrupper 0–6-åringar och 11–15-åringar och dels nyutkommen finlandssvensk barn- och ungdomslitteratur, men också många andra verk har rymts med på våra tipslistor under årens lopp.

Augustipriset är ett av den svenska litteraturens mest prestigefyllda priser. Inför prisutdelningen hösten 2021 blev vi utsedda till officiella August-ambassadörer för kategorin Årets svenska barn- och ungdomsbok. Vi bevakade priset och presenterade de nominerade böckerna på vårt Instagramkonto. Vi blev också inbjudna att delta i Augustgalan som gick av stapeln i Stockholm i november.

Under alla projektets tre decembermånader hade vi en julkalender på Instagramkontot med fokus på just finlandssvensk barn- och ungdomslitteratur. Det första året läste vi högt ur inledningen till 24 finlandssvenska bilderböcker, de andra åren samarbetade vi med FIBUL och skapade en julkalender med frågor kring 24 av årets nyutkomna böcker för barn och unga.

Antalet följare på Instagramkontot växte under hela projektperioden och i slutet av projektet hade kontot närmare 1300 följare. ■

Fem fakta om läsning

1. Läsning ger dig ett större ordförråd

Svensk forskning visar att ordförrådet växer av läsning. 17-åringar som inte har fått ta del av mycket högläsning eller läst mycket själva har ett ordförråd på så lite som 15 000 ord, medan 17-åringar som har fått höra mycket högläsning och som också har läst mycket själva har ett ordförråd på 50 000, till och med upp till 70 000 ord. Variationen är enorm. För att du ska kunna läsa en dagstidning och förstå vad där står behöver du ha ett ordförråd på minst 50 000 ord, det går alltså inte att ta del av samhällsdiskussionen med ett för litet ordförråd. Därför är läsningen avgörande också för demokratin.

2. Läsning ökar din koncentrationsförmåga

År 2000 kunde människan i genomsnitt koncentrera sig i tolv sekunder på en sak, femton år senare hade hennes koncentrationsförmåga sjunkit till bara åtta sekunder, enligt en studie från Microsoft. Guld-fisken har en koncentrationsförmåga på nio sekunder, enligt detta är nutidsmänniskan alltså sämre än guldfisken på att koncentrera sig. Men det går att påverka sin koncentrationsförmåga, den som läser böcker och andra längre texter får **en bättre koncentrationsförmåga**, säger bland andra hjärnforskare Minna Huotilainen vid Helsingfors universitet.

Illustrationer: Johanna Högväg

3. Läsning gör att din kreativitet växer

Kreativitet är inte en medfödd förmåga som människan antingen har eller inte har, det är en förmåga som i allra högsta grad kan utvecklas och tränas upp. Kreativitet handlar inte enbart om musik och konst utan är en värdefull tillgång också i naturvetenskapliga ämnen och när det handlar om social och emotionell intelligens. Genom att läsa utforskar barn nya koncept, idéer och världar – något som stärker kreativiteten. En studie gjord vid National Taichung University of Education visar till exempel att de elever som lägger mer tid på att läsa får högre poäng på kreativitetstest.

4. Läsning stärker din empatiska förmåga

Skönlitteraturen sägs ibland vara facklitteraturen om människan. Vi lär oss mer om både oss själva och andra av att läsa, skönlitteraturen fungerar både som spegel och fönster. "Att läsa romaner är som att träna på empati-gymmet", säger psykolog Jamil Zaki i SVT:s **Vetenskapens värld** och hänvisar till psykologiska tester som visar att skönlitteratur kan stärka vår empatiska förmåga.

5. Läsning hjälper dig med skolframgången

En god läsförmåga går hand i hand med en god skolframgång. Det finns en rad olika undersökningar som påvisar sambandet mellan läsförmåga och skolresultat. Till exempel visar en studie gjord vid Mälardalens högskola i Sverige att **ju fler böcker** det finns i ett barns hem, desto större är skolframgången.

Hösten 2021 förverkligades läsfesten Jippii - jag läser! av På läsande fot-nätverket. Här poddinspelning i samband med läsfesten tillsammans med bibliotekspedagog Lena Sågfors och läsågent Jenny Ingman.

Projektet Läsnig i laget som jobbar för läsning inom idrott fick sin början under läsambassadörernas tid och får sin fortsättning inom projektet Rätt bok på rätt plats. Projektkedare Mikael Gros och Amanda träffar här fotbollsspelare i Solf.

Sprudlande lässatsningar

”Jag valde att vara med i Man läser-kampanjen eftersom läsning är ett av de områden där jag aktivt försöker vara med och ha en positiv inverkan på vårt samhälle. Jag är medveten om de utmaningar som finns bland våra unga när det kommer till deras läskunskaper och jag känner att det är viktigt att det finns positiva förebilder som pratar om böcker och läsning och hur nyttigt det är. Förhoppningsvis kan det inspirera någon att även en professionell fotbollsspelare tycker om att läsa.

Goda läskunskaper är grunden till ett bättre liv. Du förbättrar ditt språk, dina skolvitsord blir bättre, du får plats på en bättre skola och har möjligheter till de jobb du önskar. Det är en snöbollseffekt. Det är även ett utmärkt verktyg ifall du koppla av och framför allt en motpol till de ytliga och innehållslösa timmarna vi spenderar på sociala medier.”

Tim Sparv, fotbollsspelare och landslagskapten

Estrids bokklubb har gjort succé både på hemmaplan och i Sverige. Vi fick glädjen att medverka i några av avsnitten, här efter en intensiv och rolig inspelningsdag i studion.

Vi har deltagit i och bidragit till många olika lässatsningar och -kampanjer som andra genomfört, här Svenska folkskolans vänners bidrag för bokcirklar.

Mattlidens gymnasium bjöd på direktsänd finlands-svensk litteraturgala hösten 2019. Här tillsammans med värdarna Christian Lilja och Sara Gestrin

Vi har alla år deltagit i Helsingfors bokmessa - i sig en enorm satsning på läsningen. Här i ett samtal med författarna Malin Klingenberg, Karin Erlandsson och Anna Härmälä.

Bokmässor med program för både stora och små - här i sällskap med Maja Ottelin från Sydkustens ordkonst

Läsförfrämjande julkalender år 2020 och 2021 gjordes i samarbete med Fibul rf och byggde uteslutande på nyttigvna finlandssvenska barn- och ungdomsböcker.

Vi hade också glädjen att samarbeta med ministeriets egna läsfaddrar. Läsfadder-kampanjen lotsades av undervisningsminister Li Andersson och vetenskaps- och kulturminister Annika Saarikko som diskuterade läsningens betydelse och intervjuade personer som arbetar med barnlitteratur. Kampanjen var en gemensam satsning av Läsrörelsen vid Utbildningsstyrelsen och undervisnings- och kulturministeriet, och ville man betona läsningens betydelse och stärka barnens läsfärdighet.

De bokpaket som regelbundet skickas ut till skolor och daghem är guld värda. Men för att eleverna ska hitta fram till böckerna krävs målmedvetet arbete. Våren 2021 höll vi ett trettiotal skolbesök med bokprat samt ett par fortbildningsträffar för lärare kring böckerna i det bokpaket som Hem och skola och Lisi Wahls stiftelse för studieunderstöd skickade ut.

Författarbesök är alltid inspirerande. Här besöker Amanda Sandsund skola i Pedersöre tillsammans med författarna Ellen Strömberg och Malin Klingenberg under coronahösten 2020.

”Vi ville haka på Läsamassadörernas Man läser-kampanj eftersom manliga läsande förebilder är jätteviktiga! Under kampanjen skickade vi ut info till alla stadens anställda. En del av stadens lärare stack sig in och vi fotograferade dem läsande i biblioteket. Vi gick även över till stadshuset och de som ville delta så fotograferade vi på plats med en bok som de själva valt. Det var även värdefullt att få med nyckelpersoner ur Nykarleby's ishockeylag och innebandylag i kampanjen.

Vi tyckte så mycket om kampanjen att vi året därpå valde att skapa en egen kampanj under namnet Han läser. Varje dag, veckan före farsdag, publicerade vi ett foto av en läsande man på våra Instagram- och Facebook-konton. På våra bibliotek arbetar för tillfället endast kvinnor och det var tacksamt att understödja Läsamassadörernas kampanj och på det sättet synliggöra läsande män på våra sociala medier.”

Johanna Häggblom, Nykarleby stadsbibliotek

Tamburbiblioteket

- den kortaste vägen till boken

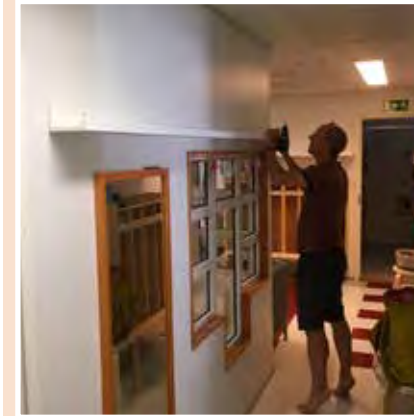
Den största utmaningen för dagens småbarnsföräldrar är tidsbrist. De flesta vuxna är medvetna om läsningens glädje och nytta men saknar tid för biblioteksbesök eller bokköp. Och hur hålla koll på alla nya bilderböcker som kommer ut? Det finns också småbarnsföräldrar som sällan, eller aldrig, kommer i kontakt med barnböcker och som saknar intresse för läsning. Allt detta och mycket mer råder tamburbiblioteket bot på.

För knappa tio år sedan infördes i Sverige **de första kapprumsbiblioteken**. På flera håll lyckades pilotprojektet över förväntan och blev bestående, särskilt på orter där det lokala biblioteket såg fördelarna med att samarbeta med småbarnspedagogiken och förskolan. Det svenska konceptet presenterades kort under ett seminarium i Helsingfors (Utbildningsstyrelsen projekt "Lyft språken" i oktober 2019), och väckte hos oss läsambassadörer och Läsrörelsens koordinator,

Belinda Kardén, idén om att lansera detta som ett läsfrämjande pilotprojekt för vår yngsta målgrupp, 0–6-åringen.

Den kortaste vägen till boken

Tamburbiblioteket går i sin enkelhet ut på att biblioteket förser daghemmet med bilderböcker som vårdnadshavarna lånar hem från daghemmets tambur när de hämtar sitt barn. Bilderböckerna står synligt framme och är försedda med bokmärken som läggs på barnets hylla tills boken återlämnas. Samtliga böcker handplockas av den ansvariga bibliotekarien som också tar hänsyn till det enskilda daghemmets önskemål gällande till exempel språk och tema. Böckerna samlas in och byts ut varje eller varannan månad och förses då med nya bokmärken. Daghemmet är låntagare av böckerna.

Ett tamburbibliotek måste planeras och anpassas skilt för varje daghem. Här riggas hyllorna upp på båda sidorna av korridoren av en hantverkare.

Ett annat daghem fick hyllor vid vitrinfönstret i mellantamburen.

Under projektåret skapade vi också en kortfilm om tamburbiblioteket, här Amanda tillsammans med filmskaparen Marina Saanila.

Projektstart 2020-2021

Februari: besök på daghemmen samt träff med ledningen och biblioteksansvariga

Mars: tryck av bokmärken och planering

April-maj: fortbildning av personalen på daghemmen

Juni: inköp och installation av hyllorna

Augusti: start för sex tamburbibliotek i Nyland med infoblad till barnens föräldrar

September: läsinpiration på föräldrakvällen

Januari 2021: start för fyra daghem i Österbotten

Mars-april: uppföljning samt träff med bibliotekens ansvariga

Maj: utskick av föräldraenkät

Daghemmen:

Dickursby daghem – två enheter (Vanda), Mattbergets daghem, Niperts daghem, Askbackens daghem (Esbo), Munksnäs småbarnsskola Semigradsky, Tölö daghem (Helsingfors), Gerby daghem, Rödluvans daghem (Vasa), Jeussen daghem och Kvarbo daghem (Kronoby)
Samtliga enheters målgrupp var 3–5-åringarna.

Biblioteken:

Helmet (Helsingfors, Esbo, Vanda), Vasa stadsbibliotek och Kronoby bibliotek

Övriga samarbetspartner:

Utbildningsstyrelsen, Läsrörelsen, Finlands svenska författareförening rf, Aktiastiftelsen i Esbo, Grankulla

Nya självgående tamburbibliotek har startats i bland annat Borgå (två på finska och två på svenska) och några av piloterna har fortsatt (i Kronoby och Vanda). Intresse för nya tamburbibliotek finns på flera håll, vilket är glädjande och bör uppmuntras.

Äntligen invigning! Hyllorna töms i rask takt. Här Lukas med pappa Niko på Dickursby daghem på väg att låna hem sin allra första bok.

Så här gjorde vi

Under våren 2020 kontaktade vi cheferna för småbarnspedagogik i sex olika kommuner (Helsingfors, Esbo, Vanda, Vasa, Korsholm och Kronoby) som i sin tur valde två eller tre daghem som lämpade sig för pilotprojektet. Behovet av och tillgängligheten till böcker varierar stort i Svenskfinland, vilket beaktades i valet av daghemmen. Då pilotdaghemmens föreståndare blivit kontaktade och tackat ja till medverkan, ordnade vi ett möte med närbibliotekens ansvariga pedagogiska personal för att presentera idén.

Läsambassadörerna stod för praktisk planering och sökte tilläggsfinansiering för inköp och installation av hyllorna där daghemmens varierande behov och möjligheter beaktades. Vi planerade och lät också trycka upp bokmärken, informationsblad och boklistor där vårdnadshavarna skulle kryssa i boklånet.

Före start fick daghemmens föreståndare och personal ta del av fortbildning, oftast på ort och ställe. Under mötet presenterade vi läsfakta, samtalade om böcker och betonade glädjen och rikedom som högläsning med småbarn ger både gruppen och individen. Också möjligheten till **dialogisk högläsning** diskuterades med personalen. Flerspråkighet och mångfald var något som lyftes fram och som dagens bilderböcker har möjlighet att betona och stärka.

Under hösten bjöd vi på läsinspiration under daghemmens föräldramöten där projektet presenterades. Därtill skickade vi ut ett infoblad till föräldrarna om pilotprojektet.

I de större kommunerna med flera tamburbibliotek cirkulerade böckerna mellan flera daghem, vilket underlättade urvalsprocessen och bibliotekariernas arbete. Daghemmens personal och bibliotekets ansvariga pedagog kom på förhand överens om hur och när boklådorna byttes ut. Såväl daghemmet som biblioteket förband sig till att pröva konceptet under ett år. För småbarnsföräldrarna fanns även ett formulär som man skulle fylla i före och efter pilotåret. Planerna på att inviga de enskilda tamburbiblioteken med en bokfest gick tyvärr i stöpet på grund av pandemin.

Vad vinner man på med ett tamburbibliotek?

Fördelarna med ett tamburbibliotek är många.

1. Läslust och förväntan väcks hos såväl personalen, föräldrarna som barnen. Eftersom böckerna är synligt placerade i tamburen kan barnen under dagen välja ut vilken bok de vill låna hem. Barnen läser inte bara hemma, de börjar också boktipsa varandra vilket leder till ökad läslust hos alla. Böckerna skapar en grogrund för lekar, samtal och ordkonst.

2. Ansvar för läsandet läggs inte endast på daghemmet. Föräldrar med tidspress och en stressig vardag är tacksamma över att enkelt och smidigt kunna låna hem en bok, för även de läsvilliga föräldrarna har alltför sällan tid att besöka biblioteket en vardagskväll. Urvalet i boklådorna görs av bibliotekens kunniga personal som är specialiserade på barnböcker. Det här leder i förlängningen till mera boklån och fler biblioteksbesök av föräldrar som nu blivit bekanta med böckernas värld.

3. Daghemmet profilerar sig som ett läsande daghem med högklassiga, nya bilderböcker. Eftersom böckerna finns i daghemmets tambur har personalen tillgång till nya bilderböcker varje dag och smittas också av läsiver. Tidigare pilotprojekt i Sverige har visat att konceptet bidragit till ett ökat läsintresse på fritiden också hos de vuxna. På en del daghem har detta även lett till en spontan bokbytarhylla, initierad av och avsedd för föräldrarna.

Praktiska hinder och stor välvilja

Trots att pandemin ledde till att inrättandet av fyra tamburbibliotek fördröjdes samt att de flesta föräldraträffarna avbokades, gjorde såväl den biblioteksansvariga personalen som daghemsföreståndarna sitt

Foto: Matilda Aurdas Björkholm

yttersta för att projektet med tamburbiblioteken kunde förverkligas och genomföras. Flera av daghemmen flyttade utlåningen av böckerna utomhus eller valde böckerna tillsammans med barnet, då föräldrarna inte fick komma in på daghemmen under pandemin. En del av träffarna med personalen ordnades på gården och vissa föräldravällor hölls på distans. På flera daghem fick vi från personalen höra om barn som tipsat varandra om böcker de lånat och läst, och hur de nya berättelserna inspirerat till lekar. På ett av daghemmen hade böcker som fanns tillgängliga på flera språk lett till ett positivt inkluderande och genererat möten med nya språk och kulturer.

När biblioteken tillfälligt stängdes på grund av pandemin och en del av personalen flyttades över till andra uppgifter, tog vissa av pilotdaghemmen själva ansvaret för bokhämtning och återlämnandet av låneböcker. Efter avslutat pilotprojekt valde en del enheter att fortsätta med tamburbibliotek i samarbete med det lokala biblioteket, medan andra har startat tamburbibliotek med daghemmens egna inköpta och donerade böcker.

Ett formulär för utvärdering av tamburbiblioteket skickades till föräldrarna. Tyvärr var svaren alltför få för att kunna ge en rättvis bild av helheten. ■

Foto: Matilda Aurdas Björkholm

Åtgärdsförslag för framtida tamburbibliotek

- Systematisera utlåningen och låt boklådorna om möjligt cirkulera mellan flera daghem
- Förläng lånetiden för boklådan till 8 veckor
- Se till att bibliotekens personalansvariga får tillräckligt med tid och resurser för att välja böckerna och för registrering samt återlämning av boklådorna
- Inkludera samtliga parter i projektet så alla känner delaktighet och tar ansvar för sin andel
- Sträva efter att systematisera utlåningsstatistiken så att varje bok som ingår i tamburbiblioteket registreras med 10–20 lån i stället för ett (detta med tanke på biblioteksersättningen för författare och illustratör)
- Försök få föräldrarna att fylla i ett formulär om familjens läsvanor, önskemål kring böcker mm (se vid behov **det färdiga formuläret**)
- Inkludera samtliga daghem och personal i projektet så att de känner sig delaktiga och hörda

För dig som vill veta mer finns på hemsidan

- En **kortfilm om tamburbibliotek**
- En **kortfilm om högläsning**
En läsförmedlande film med boktips för småbarnsföräldrar: (inte ännu klar)
- En **artikel** om de första pilotdaghemmen där tamburbibliotek testas.
- En intervju med Lena Sågfors, bibliotekspedagog i Kronoby som berättar om **ett år med tamburbibliotek**.

”Finns viljan hos både daghem och bibliotek finns absolut möjligheten”

Lena Sågfors, bibliotekspedagog i Kronoby

”Tamburbiblioteket har varit väldigt omtyckt. En förälder sa att det ju tyvärr inte blir av att besöka biblioteket lika ofta som man borde och vill och att det därför är helt fantastiskt att tamburbiblioteket finns. Jag har hört hur barnet tillsammans med föräldern planerar kvällens mysstund kring boken. Barnen inspirerar också varandra genom att diskutera böckerna. Dessutom ser det trevligt ut när man kommer till daghemmet. Det är tilltalande och lockande med färggranna böcker i vindfånget.”

Petra Oksanen, föreståndare på Tölö daghem

Man läser

De tretton läsande männen i kortfilmen "Man läser"

Pelle Heikkilä, skådespelare
Emil Kontinen, frisör och dansare
Kaj Korkea-aho, författare, poddare, komiker
Oscar Lehtinen, krisarbetare
Rikard "Putte" Lindroos, poliskonstapel
Sauli Niinistö, Finlands president

Erik Riska, ishockeyspelare
Marcus Rosenlund, vetenskapsjournalist, författare
Joel Rönn Seesar XL, rapartist, låtskrivare, trummis
Tim Sparv, fotbollsspelare, landslagskapten
Jonas Waxlax, fysiklärare
Axel Åhman, journalist, författare, komiker
Max Åström, läkare

Redan vid våra allra första skolbesök som läsambassadörer blev det uppenbart att en fråga var mer angelägen än alla andra frågor: vad ska vi göra med pojkarna?

Föräldrarna undrade. Lärarna undrade. Också lärare som är pålästa och arbetar genomtänkt och läsfrämjande bekymrar sig över de pojkar som halkar efter i både läs- och skrivförmåga. Oron är befogad, ungdomar läser allt mindre litteratur vilket också NCU:s senaste rapport om läs- och skrivförmåga bekräftar. Samma undersökning visar också att just pojkarnas läsning ligger på en klart sämre nivå än flickornas.

Manliga förebilder

Forskning påtalar att särskilt pojkar och unga män behöver sina förebilder, också när det kommer till läsning. Vi läsambassadörer kunde ju inte själva vara dessa manliga förebilder och började i stället fundera på hur vi kunde bidra till att fler unga upptäcker de manliga läsande förebilder som faktiskt finns. Vi

landade i att skapa en kortfilm som sedan kunde visas i klassrummet, en kortfilm där en rad olika läsande män berättar om sin läsning och varför den är viktig för dem.

Att Svenska Yle genast nappade på vår idé och ville samarbeta kring filmen var väldigt värdefullt. Såväl produktionen som spridningen av kortfilmen blev på det sättet både proffsigare och enklare. Coronapandemin som fick sin början samtidigt som vi började jobba med idén satte en del käppar i hjulet och vi insåg att filminspelning med alla dessa läsande män på olika orter var helt omöjlig att genomföra. I stället gjordes alla intervjuer med de läsande männen digitalt på distans och som intervjuare fungerade gymnasie-studerande Christian Lilja.

Bredd och spridning

När vi funderade på vilka män som skulle vara med i filmen strävade vi efter en bredd så att så många pojkar som möjligt skulle kunna hitta åtminstone någon

i filmen som de ville och kunde identifiera sig med. Bland de män som är med i kortfilmen finns skådespelare, idrottsmän, artister, författare och landets president. Det kändes också viktigt och meningsfullt att männen kommer från olika delar av Svenskfinland, vi ville att också denna regionala spridning skulle synas och höras.

De tretton intervjuade männen berättar i kortfilmen om sin relation till läsning och ger därtill några lästips. Varje enskild intervju finns i sin helhet publicerad på Svenska Yles hemsidor, där det också finns tillhörande frågor som klassen kan fundera på tillsammans och som kan fungera som utgångspunkt för ett samtal om läsning. I nuläget har kortfilmen drygt 3400 unika visningar på Yle Arenan och många elever i våra finlandssvenska grundskolor har fått ta del av den.

#manläser

I samband med lanseringen av kortfilmen i oktober 2020 uppmuntrade vi läsande män att på sociala me-

”Vi valde att nappa på Svenska Yles och Läsambassadörernas kampanj #manläser för att det var en kampanj som inte krävde mycket jobb. Dessutom ville vi visa våra elever att läsning är för alla, oberoende av kön, yrke och ålder. Vi frågade våra manliga kollegor och en del kända profiler i och från bygden om de ville ställa upp med antingen bild och text eller en kort videonutt där de berättar om sin läsning och kanske också ger boktips. Materialet använde vi sedan på skolans Instagram. Kampanjen ledde till en del diskussioner, men kanske inte till någon långvarig förändring av pojkars läsintresse. Å andra sidan tror jag att den här och liknande kampanjer behövs för att så ett frö som groor längre fram. All satsning på läsning och på att väcka läslust är en vinst.”

Carina Almén, modersmålslärare i Högstadiet i Petalax

”Jag var med i Man läser-kampanjen eftersom jag personligen tycker att läsning borde lyftas fram mera och jag vill samtidigt få människor att förstå att tröskeln till att börja läsa inte behöver vara hög. Gör det på din egen nivå! Dessutom känner jag själv att min syn på läsning har ändrat med åren. I tonåren läste jag mindre, men ju äldre jag blev började jag mer och mer förstå vikten av att läsa.”

Erik Riska, ishockeyspelare och lagkapten

”Jag ville vara med i Man läser-kampanjen eftersom det kändes viktigt att vara en del av en rörelse som utmanar mansnormen och sporrar unga till läsning. Läsning stärker språket och förståelsen av omvärlden. Det ger ro och lugn i en väldigt stressig värld.”

Axel Åhman, journalist, författare, komiker

dier visa att de läser och vad de läser genom att använda hashtaggen #manläser. Finlandssvenska män i olika åldrar ställde upp som läsande förebilder och till och med någon enstaka sverigesvensk man antog utmaningen.

Det var fint att se hur kampanjen fick liv och ringar på vattnet, till exempel biblioteken i Nykarleby presenterade varje dag i november 2020 en läsande man och hösten därpå hade de den helt egna Han läser-kampanjen. Högstadiet i Petalax visade upp läsande manliga lärare på sitt IG-konto i oktober 2020 och också Sydkustens ordkonstskola berättade om pojkars läsning i sina kanaler under samma tid.

Också i Sverige väckte Man läser-kampanjen intresse. Vi finlandssvenska läsambassadörer blev inbjudna att berätta om kampanjen på Kulturrådets nätverksträff för läsfrämjande i december 2020. I skriften **Delad läsning** medverkar vi och de andra talarna med varsin text. Också den svenska tidskriften Noll27 lyfte fram kampanjen i en artikel i nr 3/2021. ■

Läskarnevalen

Kan man tävla i läsning? Kanske inte. Men ishockeyspelaren Erik Riska berättade i samband med Man läser-kampanjen hösten 2020 att det var just en lästävling i skolan som fick honom att börja läsa böcker. Nordisk kulturkontakts specialbibliotekarie Mikaela Wickström, som tilldelades Vanessapriset år 2020, fick också upp ögonen för läsningen via en läskampanj i skolan. Så vi ville ge det här med lästävling en chans och ordnade därför lästävlingen Läskarnevalen för elever i årskurs 5. Namnet valde vi på grund av den festliga stämningen och kopplingen till finlandssvenska institutioner som Stafett- och Kulturkarnevalen. Läskarnevalen arrangerades första gången i april 2021 och andra gången i april 2022.

”Vi satsade väldigt mycket på läsning i skolan under den här perioden och jobbade aktivt med temat. Eleverna var ivriga och inspirerade varandra. Läskarnevalen ledde till att många som hade läst en bok ville inspirera de andra genom att spontant berätta om den lästa boken för de andra i klassen. Vi samarbetade också med biblioteket så att vi fick boklådor till vår klass – eleverna hade hela tiden tillgång till böcker. Läskarnevalen uppmuntrade också till användning av det digitala skolbiblioteket Ebban. Tävlingen gjorde att många satsade för fullt. Många i klassen läste mera än normalt.”

Victoria Rajasalo,
klasslärare i Övermark skola, Närpes

På läsande fot

Vi hade redan samarbetat en del med läsprojektet På läsande fot och när vi planerade att ordna Läskarnevalen för första gången kändes det naturligt att göra det i samarbete med dem. På läsande fot är ett av Läsrörelsens sex läsnätverk i Finland, i nätverket ingår 21 kommuner. Vi erbjöd alla klasser i årskurs 5 i dessa kommuner att delta i Läskarnevalen och hoppades på 20 deltagande klasser. När vi körde i gång med Läskarnevalen i april 2021 hade vi hela 48 klasser från 13 olika kommuner med på taget, vilket visade att det här var en satsning som landade helt rätt i skolorna.

Lästävlingen gick ut på att läsa så många sidor som möjligt per elev under en månads tid. Läsning

”Vi tyckte det var roligt att vara med i Läskarnevalen eftersom många i klassen älskar att läsa. Eleverna blev motiverade av att det fanns ett pris man kunde vinna. De elever som tycker om att läsa läste ännu mera än vanligt under Läskarnevalen. Vissa av de elever som inte tycker om att läsa blev motiverade och läste mera medan andra inte läste många extra sidor på fritiden, de hoppades på att klasskompisarna läste och samlade sidor... Som lärare var det roligt att ta med eleverna i tävlingen och bra att det kommer någonting utifrån som motiverar dem lite extra. De ser ett ”syfte” med läsningen.”

Lotta Forsberg,
klasslärare i Källby skola, Pedersöre

både i skolan och hemma räknades och eleverna fick antingen läsa själva, ta del av högläsning eller lyssna på ljudböcker.

Den allra första Läskarnevalen i april 2021

Läskarnevalen 2021 körde i gång med en gemensam digital kickoff den sista mars. Under kickoffen presenterades upplägget för täv-

”Läskarnevalen var ett uppiggande projekt mitt i den gråa coronavardagen. Skolvardagen är intensiv och det är mycket som skall rymmas in. Ibland har man svårt att lägga undan allt arbete för att koncentrera sig på läsningen. Visst läser vi men om det inte sker kontinuerligt och varje dag så tappar många elever sin berättelse, om vi nu pratar bokläsning. Läsprojekt gör det liksom tillåtet att lägga annat till sidan.

Både jag som lärare och eleverna gillade upplägget med den gemensamma kickoffen. Speciellt i tider som dessa känns det roligt att vara en del i något större.

Karnevalen gav ivriga läsare som hade ett gemensamt mål. Roligt att de sedan läste vidare på hemmaplan! Intresset för läsning ökade helt enkelt.”
Johanna Lönnqvist,
klasslärare i Munsala skola, Nykarleby

Eleverna i den vinnande klassen i Källby skola har här fått ta emot sina prisböcker.

lingen samt de priser som skulle delas ut. Eleverna i den vinnande klassen fick varsitt exemplar av finlandssvenska Eva Frantz då splitternya bok *Nattens drottning* samt ett presentkort för inköp av godsaker för att kunna fira segern med klassen. Andra pris lottades ut bland alla de klasser som deltog i Läskarnevalen och bestod av fem exemplar av *Nattens drottning* samt presentkort för godsaker. Dessutom utsågs fem stjärnläsare. Alla lärare fick nominera en elev som de tyckte att skulle förtjäna den titeln. Det kunde vara en elev som hade läst väldigt mycket under Läskarnevalen eller en elev som hade läst väldigt mycket med tanke på det egna utgångsläget. Stjärnläsarna vann också ett eget exemplar av *Nattens drottning* och varsitt presentkort.

När tävlingstiden var slut skickade lärarna in klassernas resultat till oss och kort därpå träffades vi

allihopa digitalt igen för Läskarnevalens avslutning. Sammanlagt 847 elever deltog i den första Läskarnevalen och tillsammans hade de läst imponerande 1 291 424 sidor under tävlingstiden.

Läskarnevalen 2.0 i april 2022

Vi hann knappt avsluta den första Läskarnevalen innan vi visste att vi absolut ville göra om det. När läsambassadör Amanda besökte åk 5 i Replot-Björkö skola för att dela ut deras andra pris i tävlingen blev hon ännu mer övertygad om att det här måste testas igen. Eleverna i den klassen ville absolut att Läskarnevalen skulle ordnas igen, men nästa gång för åk 6 så att de skulle få en ny chans. Riktigt så blev det inte, men Läskarnevalen arrangerades på nytt i april 2022. Också den här gången för elever i åk 5, men den här gången var tävlingen öppen för precis alla finlandssvenska klasser.

40 klasser från hela 19 olika kommuner anmälde sig till Läskarnevalen 2022. Också det här året inledde vi tävlingsperioden med en gemensam kickoff. Den här gången valde vi att räkna lästid i stället för antalet lästa sidor, mest för att vi hoppades att det skulle hjälpa också lässvagare elever att känna att de verkligen kunde bidra och göra skillnad. När man räknar tid istället för mängd är läshastighet inte alls lika avgörande.

Sammanlagt 756 elever deltog i den andra Läskarnevalen. Första pris gick till den klass som samlade mest lästid per elev under april 2022 och bestod av varsitt exemplar av Johan Rundbergs roman *Nattkorpen* samt ett presentkort för inköp av godsaker. Också den här gången lottades andra pris ut bland alla klasser som deltog i tävlingen och några stjärnläsare utsågs. ■

Meningsfullt

Den lyckade Läskarnevalen för åk 5 födde idén om att ordna en lästävling också för elever i åk 7–9. Vi insåg direkt att den tävlingen måste se ut på ett helt annat sätt eftersom attityderna till både läsning och tävling ser så annorlunda ut bland unga i den åldern. Vi var hela tiden medvetna om att det här kunde bli ett platt fall eftersom ungdomar kan vara svåra att fånga upp, men det kändes tråkigt att inte ens ge det en chans. Så vi diskuterade frågan med några ämneslärare i svenska och litteratur och landade i det som vi kom att kalla Meningsfullt.

Upplägget för Meningsfullt

Meningsfullt var en läsutmaning för elever i åk 8 som vi arrangerade under läsåret 2021–2022. Uppgiften gick ut på att åttor i grupper om två till fyra elever skulle skapa en podcast eller ett videoklipp på 5–10 minuter som presenterade och diskuterade en bok som gruppen hade läst. Innehållet var fritt, men vi poängterade att det inte räckte med att återge bokens handling. De tankar och känslor som boken väckte hos läsarna var den viktigaste frågan. Eleverna i den grupp som vann första pris skulle få varsitt par tråd-

lösa hörlurar, andra pris var varsitt presentkort till en nätbokhandel och tredje pris varsin biobiljett.

Tävlingen lanserades i mitten av september 2021 och tävlingstiden pågick ända fram till 28.2.2022. Tävlingsstiden var så lång för att så många lärare som möjligt skulle kunna ta in läsutmaningen i den egna undervisningen. Alla steg på vägen i planeringen, så väl upplägg, tidtabell som priser, diskuterades med aktiva lärare på fältet. Tävlingen presenterades på läsambasadörernas hemsida och i gruppen på Facebook samt lyftes fram flera gånger på Svenska modersmåslära-

föreningens grupp på Facebook. Vi spelade också in en kort videohälsning till eleverna där vi presenterade tävlingen, tanken var att lärarna kunde visa klippet för sina elever.

Vad gick fel?

Trots ett verkligt tappert försök fick vi inse att Meningsfullt tyvärr blev det platta fall som vi hade befarrat. När den långa tävlingstiden gick ut hade bara två bidrag skickats in och vi avblåste därmed tävlingen och belönade eleverna bakom bidragen med varsin biobiljett.

Vad gick fel? Det är svårt att säga. Vi försökte verkligen skapa ett brett upplägg för utmaningen så att så många lärare som möjligt skulle uppleva att det gick att få in inom ramarna för undervisningen. Vi hade också en väldigt lång tävlingstid för att möjliggöra att fler skolor och klasser kunde delta. Ibland tänker man rätt men landar fel och det är möjligt att uppgiften blev nästan lite för vag för att kännas inspirerande och tydlig, samt att tävlingstiden blev för lång och att hela Meningsfullt därför hann falla i glömska. Vi ska heller inte underskatta den trötthet på grund av pandemin som fanns hos lärare läsåret 2021–2022, den bidrog säkert också till att lärarnas vilja och ork att engagera sina elever i nya projekt var begränsad.

Vi hoppas att någon annan vill och vågar ordna en framtida läsutmaning för elever i åk 7–9. Det är en enorm förlust om ingen ens ids försöka för att gruppen är svårflörtad. Svenska modersmåsläraryrket ordnar årligen en novelltävling för elever i just den åldern och det är verkligt värdefullt, men någon utmaning eller tävling som lyfter fram och bygger på just läsningen har vi inte ännu stött på. ■

Foto: Matilda Audas Björkholm

Foto: Matilda Audas Björkholm

Läskampanjer och goda tips

De flesta och bästa idéerna föds ofta på plats och ställe. Många daghem, förskolor och skolor har inrättat både läsrutiner och mysiga läshörnor.

På ett daghem rullar man ut en läsmatta efter maten. På ett annat får barnen turvis tända läslampan eller ringa i läsklockan. Det finns enkla små sätt att signalera att det nu är dags för en saga eller en berättelse. Det viktiga är att högläsning är återkommande och skapar förväntan och glädje hos alla.

Högläsning är bra, **dialogisk läsning** är ännu bättre, då det handlar om att utveckla barnets språkliga och kommunikativa förmågor. Dialogisk läsning betyder i praktiken att den som läser högt stannar upp, ställer frågor och inkluderar barnen i samtalet kring boken. Det kan handla om enkla frågor som gärna får inledas med ett frågeord, och där samtalet får ta tid. Här är dialogen viktigare än att hinna avsluta berättelsen. Dialogisk läsning lyckas bäst i mindre grupper där alla får komma till tals och bli hörda.

Enkla knep kan bära långt

Det finns daghem som inleder hösten med att klistra upp huvudet på den **boklarv** som under vintern ska växa sig så lång att den till våren ringlar ända ut i tamburen. För varje läst bok får larven en ny boll med ett påklustrat bokomslag.

För den som vill jobba vidare med en saga finns Folkhälsans mångsidiga material med språkligt inspirerade lekar och tips på hur man tillsammans bygger roliga sagolådor.

Flerspråkiga daghem kan med fördel använda samma bok översatt till flera språk. Det är ett inkluderande sätt som också väcker nyfikenhet och intresse hos alla, och som har visat sig vara framgångsrikt till exempel i samband med **pilotprojektet tamburbibliotek**.

Ad Astra, en mångkulturell arbetsgrupp, har skapat traditionella sagor som finns upplästa på fem språk. De olika språkens kulturer och högtider uppmärksammas och kan också få växa till gemensamma fester.

För att läsa behövs alltid läsro och lästid. Vi uppmanar särskilt ledningen att tillsammans med per-

sonalen göra en kartläggning av både böckerna och läsningarna på sitt daghem.

Rutiner och läskampanjer för den unga läsaren

Att inrätta läsrutiner i skolan från första klass är ett vinnande koncept. Det kan antingen handla om Hem och Skolas rekommenderade **en kvart om dagen** eller högläsning den första halvtimmen för hela klassen. Också tyst läsning med elevens egen "bänkbok" används i så gott som alla lägstadier.

För elever som övar sig på läsning har en del glädjen att få kontinuerliga besök av skolans egen **läshund**. Andra skolor har sedan länge **vänelever**. I praktiken betyder det att en elev i årskurs fyra läser högt för sin vänelev på ettan – ett inkluderande och omtyckt koncept.

Högläsning också för äldre elever har visat sig vara omtyckt, därför uppmanar vi alla vuxna att fortsätta läsa högt också för tonåringar. Dessutom är det ett demokratiskt sätt för alla i klassrummet att ta del av boken tillsammans och i samma takt.

Att bjuda in en **författargäst via Läscentrum** är också ett roligt sätt att locka till läsning och fördjupa innehållet i en berättelse.

Läsdagboken som används med framgång bland annat i Gerby skola är ett bra sätt att uppmuntra till läsning. Förutom att eleven själv blir påmind om alla böcker hen har läst hjälper läsdagboken också läraren, i synnerhet när hen får nya elever.

Läsväskan gör inte bara läsresor utan är en omfattande, lekfull, digital plattform på flera nivåer och med många roliga överraskningar. Här uppmuntras eleverna från årskurs 1–9 till läsning genom ett belönings-system och genom att aktivt registrera sina lästa böcker och dela favoriter. Stjärnor tänds på läshimlen och pusselbitar öppnar sig, allt eftersom läsenären om och om igen låter sig smittas av den härliga läsfebern.

S:t Karins kör med Rävrundans fina läsdiplom och i **S:t Olofskolan** har man byggt upp en imponerande nätsida med kategoriserade och uppdaterade boktips.

Det är alltid värt att kolla upp bibliotekens hemsidor. Där finns allt från läskampanjer till workshops

och möjlighet att beställa bokprat till klassen eller för daghemmet att ta del av en sagostund.

För den som vill få boktips för alla åldrar och smaker lönar det sig att ta del av **Bokkarusellen**, där bibliotekspersonal från olika delar av Svenskfinland bokpratar om det senaste årets bokskörd.

Ordkonst är en växande, kreativ verksamhet där barnen både läser och skriver egna texter. Det är en stärkande och stimulerande hobby som med framgång integrerats också i klassundervisning på årskurs 4 som klassordkonst. Ordkonsten ger barn och unga viktiga och värdefulla verktyg som är till nytta och glädje både under skoltiden och senare i livet.

Under våra år som läsambassadörer har det varit glädjande att se hur många som aktivt jobbar läsfrämjande. Det finns skolor med läsveckor och läsnätter, klasser som bokdejar och bibliotek som bjuder på bokhaloween. Det finns daghem som håller farsdag med boktips, och på flera håll läser läraren högt en kalenderbok inför julen. Det hålls bokfestivaler där eleverna får intervjua inbjudna författare och flera skolor har nappat på Läsrörelsens och Läscentrums Prata bok-koncept där eleverna får uppträda på Helsingfors bokmessa i fördjupade boksamtal.

Många vägar finns att välja för den som vill locka till läsning.

Det kanske allra viktigaste är att den vuxna som jobbar med barn och unga väljer det sätt som passar hen allra bäst.

Reflektioner med tanke på framtiden

De många lyckade kampanjerna och framgångsrika projekten till trots är det ändå långsiktigt arbete som är det viktigaste för att uppmuntra till läsning. Eldsjälar behövs och kan i många fall åstadkomma storverk men det avgörande engagemanget bör finnas hos ledningen och satsningarna bör vara hållbara och återkommande.

Den nationella Läskunnighetsstrategin 2030 är en välkommen signal om hur vi också nationellt behöver tänka och agera långsiktigt så att multilitteracitet inkluderas i samtliga livsskeden. Läsrörelsen har tillsammans med Läscentrum och många andra banat väg för läsfrämjande kontinuitet. För att nå målet – att Finland år 2030 blir det mest läsande landet i världen – bör läsfrämjande arbete garanteras resurser också på lång sikt. ■

Kolla också upp

Läscentrum har användbara **vardagstips för småbarnspedagogiken**

Läsambassadörerna har hållit ett par lärarfortbildningar tillsammans med Läsväskan-gänget. Här med Läsväskans Jolanda Raitio, Susanne Bäge, Lotta Dammert och Jens Eriksson.

Varje år utkommer över tjugo finlandssvenska bilderböcker som också kan beställas med stöd av Svenska kulturfondens ansökan för inköp av bokpaket till daghem och skolor.

Väck historien till liv

- pedagogiska material

För att ta till sig innehållet i en bok kan ett tilläggs-material i form av frågor och uppgifter vara sporrande och roligt. Ett pedagogiskt material får gärna vara i samma anda som sin bok och kan användas som hjälpmedel för läraren, i elevgrupper eller jämsides med individuell läsning.

Vårt skapande av pedagogiskt material för barn- och ungdomsböcker tog fart då grundskolorna våren 2020 i ett slag övergick från närundervisning till distans. Ett flertal lärare frågade efter fördjupande undervisningsmaterial för sina elever som nu skulle jobba via skärm. Tack vare de finlandssvenska fondernas satsning att kostnadsfritt erbjuda [det digitala nätbiblioteket Ebban](#) till samtliga elever i åk 1–9 blev e-böckerna

under vårterminen tillgängliga för alla. Fördelen med e-böcker är också att hela klassen samtidigt kan läsa och arbeta med samma bok.

För att uppmuntra lärare att flitigt använda den möjlighet som Ebban innebar valde vi att skapa pedagogiskt material i form av frågor och uppgifter till en rad böcker i Ebban. Vi samarbetade också med Förlaget M som lade ut *Underfors* av Maria Turtschaninoff och *Zoo – virala genier* av Ted Forsström och Kaj Korkea-aho för gratis läsning på nätet. För båda titlarna skapade vi pedagogiskt material och tog i det senare materialitet också in frågor om den aktuella tv-serien *Zoo – virala genier* som precis kommit ut på Arenan.

Berättelsens kraft - en historia för varje tid

I dag kräver läroplanen att skönlitteratur och andra texter skall ingå också i andra ämnen än svenska och litteratur. Men att som lärare hitta lämpligt material för sin undervisning sker inte i en handvändning och nya böcker som kunde tänkas berika olika ämnen utkommer varje år. Hur stort intresset än är för olika ämnen behövs tid också för läsning av skönlitterära texter och böcker.

Vi vet att berättelsens kraft är stor. Vi vet också att det är genom gestaltning som vi engageras och känner igen oss. Det är särskilt viktigt i ämnen som känns abstrakta eller där tidsperspektivet upplevs som avlägset med omständigheter som till synes inte berör eleven. Också korta berättelser väcker engagemang och nyfikenhet och det finns bra böcker och texter som omfattar allt från religion och geografi till biologi och historia. Frågan för oss som läsfrämjare var vilket ämne vi skulle välja?

Vi frågade lärare var behovet upplevdes som störst och valde till slut att skapa pedagogiskt material för historieundervisningen i årskurs 4–6. Vi hade också stor hjälp av en referensgrupp som bestod av kunniga klasslärare som fungerade som vårt bollplank.

Väck historien till liv består av två separata och rätt omfattande material.

Det ena innehåller en lista på böcker, serier och kortare texter som anknyter till de tidsepoker som hör till undervisningen i historia från årskurs 4–6. Här hittar läraren och eleven fyra till åtta boktips per historisk epok från stenåldern till franska revolutionen. Materialet förenklas också av bilder på bokpärmarna där varje

titel är försedd med en kort presentation av innehållet.

Det andra materialet består av **en kort historia per tidsepok ur Flickornas historia** av Kristina Lindström (ur tre separata volymer) där varje text har en introduktion och tre frågor som hör ihop med nämnda flickas historia. Materialet finns på hemsidan och kan laddas ner för framtida bruk.

Under hösten 2021 och våren 2022 fick vi också den roliga uppgiften att skraddarsy material till fyra böcker för **en ny form av bokcirkel**. Bokcirkeln ordnas av Hem och Skola vid Norra Korsholms skola där ordförande Camilla Forsberg hållit i trådarna och styr upp bokträffarna. Under en skoltermin får föräldrar och barn mötas kring en gemensam bok under fem kvällar. ■

Foto: Matilda Audas Björholm

Sammanlagt har vi under projektets gång skapat material till drygt 30 böcker som finns tillgängligt på vår hemsida.

- pedagogiskt material till böcker för årskurs 1–6.
- pedagogiskt material till böcker för årskurs 7–9.
- material för bokklubb med föräldrar och barn

Se även

- [Sydkustens ordkonstskola material för Hem och Skolas bokpaket](#)
- [21 frågor](#) som kan tillämpas för vilken bok som helst.

Läsambassadörernas TIO TIPS för att väcka läshunger

1. TA REDA PÅ VAD DEN OVANA LÄSAREN GILLAR

Det finns en bok för alla där ute men hur veta vilken som passar just den person du vill inspirera till läsning? Börja med enkla frågor. Det kan se ut så här:

Jag gillar böcker som är **SPÄNNANDE** / *roliga* / **FANTASY** / *romantiska* / som handlar om **SPORT** / *historia* / **HEMLIGHETER** / eget förslag: _____

Boken jag vill läsa nu ska helst vara **TUNN** / *tjock* / **FARLIG** / *mittemellanskrämmande* / **FÖRBJUDEN**

Den bästa bok jag läst hittills heter: _____

På fritiden gillar jag att: _____

Med hjälp av svaren kan en bibliotekarie, lärare eller annan vuxen hitta en bok som passar just den här läsaren.

2. HA ALLTID BÖCKER FRAMME

Vare sig du ansvarar för ett daghem, ett vanligt hem eller ett klassrum ansvarar du för att det ska finnas böcker där. Överallt. På köksbordet, på soffbordet, framme i klassrummet, bak i klassrummet, i en korg bredvid bänken där man sitter och väntar när man fått på sig ytterkläderna, på toaletten ... Människan är lat så den lata, korta och lätta vägen ska alltid leda till böcker.

3. MYS TILL DET MED EN GLÄSKVART

Gör lästunden till dagens mysigaste stund för hela familjen genom att kombinera läsningen med något riktigt gott. Hemma hos läsambassadör Amanda är **GLÄSKVARTEN** en obligatorisk del av sommarlovet. Efter lunch plockar alla fram varsin bok och varsin glass och sedan läser och äter de glass tillsammans i minst en kvart. Under vintern kanske en **chokläskvart** kan intressera – då med varm kakao eller konfekt.

4. FÖRBJUD LÄSNING!

”Den här boken är du alldeles för ung för att läsa. NEJ, SA JAG! Jag sätter genast undan den, du kommer bara att få mardrömmar. Obehaglig är den också ... och inte helt lätt att förstå. Skyll dig själv, du kommer ännu att ångra dig ...”

5. SKAPA ETT GEMENSAMT BIBLIOTEK

Rigga upp bokhyllor och skapa ett enkelt bibliotek i hallen eller korridoren där du jobbar. Ett tamburbibliotek passar särskilt bra på daghem och förskolor där föräldern enkelt får låna hem en bok då hen hämtar sitt barn.

Be de vuxna bidra med ett par böcker till samlingen, inhandla böcker på loppis eller investera i en helt ny boksamling. Man kan ansöka om bidrag för böcker till daghem, förskola, skola eller eftis/morris från Kulturfonden.

6. ENGAGERA (ER) PAPPOR!

Mammor är viktiga läsande förebilder, men **pappor är faktiskt ännu viktigare**. Om du är pappa ska du läsa med dina barn. Om du har en pappa i ditt hushåll ska du se till att han läser med sina barn. Om du jobbar med barn som har pappor ska du göra vad du kan för att få dem att läsa med sina barn. Kanske ni ordnar en farsdagsfrukost med högläsning på daghemmet eller i skolan där papporna läser högt med barnen? Kanske ni har en **pappa-barn-läsvecka**? Kanske pappor besöker klassen för att berätta om sin läsning och om böcker de tyckte om när de var barn?

7. LÄSFEST!

Allt fler skolor kör med särskilda läs-satsningar. **Planera in en läsmånad där varje dag börjar med högläsning**. Du kan också ordna bokfest med myshörnor i klassrummen, bokdejting (bord med utplacerade böcker kring genre eller tema där läsaren får 5 min att bekanta sig med en bok) eller bjuda eleverna på en bokmeny (med seriestrips till förrätt, hårdkockt novell som huvudrätt och avrunda med kryddig poesi).

För de riktigt ivriga föreslås en **LÄSFESTIVAL** med workshops och inbjudna författare. För att stilla tävlingshungriga är det också möjligt att tävla i läsning.

Idag är många ungdomar hellre prosumenter, och gillar att skapa läsbloggar, bokvloggar, boktrailers och skriva fanfiction.

Gör läsningen till en fest med bokquiz och läsutmaningar. Glöm inte Hem och Skolas **En kvart om dagen**. Mer tips hittar du bl.a på Helhets läsutmaning och kolla upp de fina diplomerna i St. Karins Rävrandan.

8. DELTA I EN BOKCIRKEL

Människan är som bekant ett flockdjur, men läsningen är ofta en ganska ensam sysselsättning. Den som är med i en bokcirkel får båda delarna. **Att få dela och diskutera böcker med andra både fördjupar och förstorar läsoplevelser**. Den vanligaste vägen är kanske bokklubbar eller -cirklar för jämnåriga läsare, men det kan hända riktigt spännande saker om du startar en bokcirkel för barn och föräldrar. Eller varför inte barn och mor- och farföräldrar?

9. BESTÄLL MATERIAL

Beställ hem Kulturrådets årliga gratismagasin med boktips för alla åldrar och missa inte MERA-magasinet med ett nytt temanummer varje år (också det gratis!).

Bibliotekens boktips och läsbloggar finns för alla smaker. En bra resurs är Barnens Boktips på instagram.

10. LÄS HÖGT

Nästan alla människor njuter av högläsning. **Börja tidigt. Riktigt tidigt**. Redan efter halva graviditeten kan bebisen lära känna din röst. Gör högläsning till en självklar del av er kväll – lika självklar som tandborstning och pyjamas. Och sluta inte med högläsningen när barnet lär sig läsa. Ovana läsare kämpar med varje ord, ge också dem härliga stunder utan kamp i böckernas fantastiska värld. **Fortsätt läsa högt tillsammans så länge du bara får**. Fortsätt dela den där stunden som blir bara er.

TEXT:
HENRIKA ANDERSSON
OCH AMANDA AUDAS-KASS

ILLUSTRATION:
LENA FRÖLANDER-ULF
(digitalt i Procreate)

Gläskvart

Sommaren är kort, säger Tomas Ledin. Sommaren är lång, säger de studier som visar att många elever återvänder till skolan på hösten med svagare läsfärdigheter än de hade när de fick sommarlov. Till exempel visar [en studie gjord vid The University of North Carolina at Charlotte](#) att hela 45% av eleverna i grundskolan tappar i avkodningsfärdighet under sommarlovet och 25 % i läsflyt.

Ett glassigt koncept

Hemma hos läsambassadör Amanda infördes konceptet gläskvart för några år sedan när ett barn behövde jobba lite extra mycket med sin läsning under sommarlovet. Eftersom det enkla konceptet visade sig vara rätt genialt ville vi som läsambassadörer sprida det vidare.

Gläskvart går i praktiken ut på att hela familjen plockar fram varsin bok och varsin glass efter lunch och sedan äter alla glass och läser i minst en kvart.

Ofta sitter familjen kvar betydligt längre än gläskvarten kräver – också de som självmant sällan väljer läsningen. För många av oss tycker ju att det är rätt härligt att läsa, men en del måste verkligen sparkas i gång först. Den här lite glassigare varianten av den kvart om dagen som Hem och skola har jobbat med i årtionden har visat sig vara ett bra sätt att kicka i gång också en något eller mycket motsträvig läsare under sommarlovet.

Gläskvarten får vingar

Vi lät publicera en [text om gläskvarten](#) på Sydkustens blogg i april 2021. Bloggtexten delades på sociala medier och till vår glädje vann gläskvarten därmed ny mark, till och med i Sverige. [Stockholms stadsbibliotek](#) nappade till exempel på gläskvarten och delade såväl bok- som glasstips under sommaren med hashtaggen #gläskvart. ■

Fem konkreta tips till dig som vill införa en gläskvart

1. Alla måste vara med.

Läsande förebilder är helt avgörande, så den här stunden är inte en stund när vuxna dukar och diskar undan eller kollar telefonen. Den här lilla stunden läser alla. Speciellt pappor. Läsande mammor är viktiga och läsande pappor är viktigare, det här eftersom så många av de läsande föbilderna i barns liv inom småbarns pedagogik och skola är kvinnor.

2. Se till att det finns rejält med glass i frysen.

Och helst rättvist med glass, speciellt om det finns fler än ett barn i den grupp som du gläskvartar med. Butikens allra minsta glasspinne duger fint om alla andra har en likadan, men ingen vill vara den som får nöja sig med en futtig pinne om andra får glassa på med rejäla strutar.

3. Var konsekvent och uthållig.

Det ska vara gläskvart varje dag utan undantag. I nödfall kan den flyttas till efter middagen, men den ska vara varje dag. Undantag har ju tyvärr en tendens att sprida sig som ogräs och corona och därför ska man vara försiktig med sådana.

4. Högläsning + gläskvart = inte nödvändigtvis så sant.

Högläsning är fantastiskt, men med tanke på att just avkodning och läsflyt hotas av sommarlovet så är det bra om gläskvarten får handla om att barnet läser självt. Du kan som vuxen skylla på att det är svårt att äta glass och läsa högt samtidigt, för det är det. Dessutom vill du ju verkligen läsa vidare i din egen bok, den kommentaren är det också bra att barnen får höra. Och så kan ni spara högläsningen till alla andra stunder under sommarlovsdagen.

5. Undvik att låta de allra yngsta läsa biblioteksböcker under gläskvarten.

Det säger ingen amerikansk studie, men en ytterst kvalitativ österbottnisk sådan.

En bild som blir kvar

Ludwig Sandbackas läsförfrämjande affisch för skolelever i åk 5-9.

När Katarina von Numers-Ekman avslutade sin period som finlandssvensk läsambassadör våren 2017 gav hon ut boken **17 texter om läsning**. Den inspirerande och tankeväckande boken lyfter fram många olika perspektiv på läsning och skickades ut till samtliga skolor i Svenskfinland.

Vi insåg redan tidigt att det inte var vettigt att skriva en ny bok. Innehållet skulle antagligen påminna väldigt mycket om innehållet i von Numers-Ekmans bok och behovet av ytterligare en bok om läsning var knappast det mest angelägna. Men en gåva och påminnelse om projektet ville vi gärna ge de daghem och skolor som vi jobbat med och för under våra år som läsambassadörer. Vi valde att låta skapa läsförfrämjande affischer, en för daghem och yngre skolelever och en för äldre skolelever. Vi insåg att vi själva väldigt väl kom ihåg de bilder som fanns på synliga platser i våra egna barndomsskolor och tänkte att bilder som uppmuntrar till läsning gärna får vara de bilderna för framtidens vuxna.

Tillsammans med illustratörerna Linda Bondestam och Ludwig Sandbacka idéade vi fram två olika affischer för två olika målgrupper. Vårt mål var att skapa affischer som lyfter fram läsningens fantastiska och rika värld, här skulle pedagogiska pekpinor lysa med sin frånvaro. En förhoppning var också att affischerna skulle innehålla så många spännande detaljer att iakttagaren kunde upptäcka något nytt också tjugosjunde gången hen ser bilden.

I april 2022 skickades affischerna ut. 417 daghem och förskolor fick två exemplar av Linda Bondestams färgstarka affisch som lyckas ha både barnet och den vuxna i barnets närhet som målgrupp. 186 grundskolor i åk 1-6 eller 1-9 fick ett exemplar av Linda Bondestams affisch och ett exemplar av Ludwig Sandbackas magiskt spännande affisch för de äldre skoleleverna medan 28 grundskolor i åk 7-9 fick två exemplar av Ludwig Sandbackas affisch.

Vår förhoppning var och är att affischerna ska sprida stor läsglädje på våra daghem och i våra skolor också länge efter att projektet har tagit slut. ■

Affischerna kan också laddas ner och skrivas ut från hemsidan.

Linda Bondestams läsförfrämjande affisch för daghem, förskolor och elever i åk 1-4.

Allt det här får du när du läser

Ett värdefullt bollplank - styrgruppen

Projektets styrgrupp var ett verkligt värdefullt stöd och bollplank för oss läsambassadörer i vårt arbete. Styrgruppen sammanträdde ett par gånger per termin under projektets gång och hjälpte oss att foku-

sera och prioritera. Styrgruppens medlemmar representerar organisationer i vårt samhälle som arbetar läsfrämjande på olika sätt och ur olika perspektiv. ■

Christel Björkstrand, Sydkustens landskapsförbund (fr.o.m. 2020)

Åsa Blomstedt, KulturÖsterbotten

Agneta Eriksson, Sydkustens landskapsförbund (t.o.m. 2020)

Camilla Forsberg, Centret för livslångt lärande vid Åbo Akademi och Yrkehögskolan Novia. Foto: Studio Airaksinen

Pamela Granskog, Utbildningsstyrelsen. Foto: Niina Rodionoff

Belinda Kardén, Läsrörelsen

Sonja Ollas-Airinen, Stiftelsen Brita Maria Renlunds minne, finansierarnas representant. Foto: Eva Persson

Monica Martens-Seppelin, Sydkustens ordkonstskola. Foto: Laura Mendelin

Johanna Sallinen, Folkhälsan

Tillsammans gör vi mer

Det finns många som jobbar aktivt med och för läsning i Svenskfinland. Tillsammans är vi starkare, tillsammans gör vi mer. Vi läsambassadörer tackar

alla kunniga, inspirerande och fantastiska aktörer för ett gott samarbete under projektiden och önskar er alla lycka till i framtiden. Arbetet fortsätter! ■

- Boden Live
- Bokkalaset i Ekenäs
- Bokmässan i Göteborg
- Centret för livslångt lärande vid Åbo Akademi och Yrkehögskolan Novia
- Den nordiska bokslukaren
- Ebban
- Eos-tidningen
- Erte - Riksomfattande specialuppdrag gällande bibliotekstjänster som främjar barn och ungas läsande och läskunnighet
- Estrids bokklubb
- Folkhälsan
- Finlands svenska biblioteksörening
- Finlands svenska författareförening rf
- Fontana Media
- Förbundet Hem och skola i Finland rf
- Författare och illustratörer av barn- och ungdomslitteratur Fibul rf
- Förlaget M
- Helsingfors bokmessa
- Helsingfors universitet
- HBL junior
- Julstjärnan
- Kulturrådet
- KulturÖsterbotten
- Lisi Wahls stiftelse för studieunderstöd
- LL-center
- Lysmasken
- Läsande skola
- Läscentrum
- Läslov/Lukuloma
- Läslust
- Läsning i laget
- Läsrörelsen
- Läsrörelsen i kommunerna!
- Läsveskan
- Otava Utbildning
- På läsande fot
- Schildts & Söderströms
- Skolnätverket Haru
- Skrivande skola
- Stiftelsen Brita Maria Renlunds minne
- Svenska folkskolans vänner
- Svenska kulturfonden
- Svenska litteratursällskapet
- Svenska modersmålslärares föreningen i Finland r.f.
- Svenska Yle
- Sydkustens landskapsförbund
- Sydkustens ordkonstskola
- Utbildningsstyrelsen
- Västnyländska kultursamfundet
- Åbo Akademi
- Åbo bokmessa

Foto: Matilda Audas Björkholm

I samarbete med Bokkalaset fick samtliga elever i åk 6 både läsa och skapa egna dikter. Året 2021 gjordes besöken tillsammans med illustratören Maria Sann som också skapat denna bild.

I november 2021 lanserade Utbildningsstyrelsen **Den nationella läskunnighetsstrategin**. Visionen är att Finland ska bli världens mest multilitterata land, det vill säga den mest läs- och skrivkunniga nationen år 2030. Strategin bär för en läsande livsstil som grund för jämlikhet, bildning och välfärd, och ser läsningen som en pågående utveckling från vårt första till vårt sista levnadsår.

Läskunnighet och läsförmåga är avgörande för ett aktivt medborgarskap men också för livskunskapen. För att vi ska förstå både oss själva och andra. Behovet av läsfrämjande insatser fortsätter att öka, men det första och viktigaste steget är nått: medvetenheten om läsningens betydelse för individen, samhället och demokratin.

Vi behöver både kortare kampanjer och långsiktiga och kontinuerliga läs- och skrivfrämjande satsningar. Därtill behövs fler initiativ som stöder de pedagoger och vuxna som kontinuerligt uppfostrar och undervisar barn och unga. Den nationella läskunnighetsstrategin är ett demokratiprojekt där alla behövs för att skapa en grogrund för ett rikare läsande och skrivande liv. För oss alla. Genom hela livet. Vi fortsätter arbetet.

Två mymlors vandring

År tjugonittan i augusti,
kändes dagen extra lustig.
Två mymlor sågs på vägen vandra
obekanta för varandra,
träffades på Sydkusten.
Vad tror du att det hände sen?

Den ena älskar skolans vimmel,
den andra sin författarhimmel.
Läsning, böcker, är för alla!
men viljan kan man ej befalla,
så hur? och vad? och när? vem vet?
de sänder ut varsin enkät.

Samarbeta, inspirera!
sagostunder, önskar Vera.
Här behövs inspiratörer!
Kom till oss, ambassadörer,
och glöm sen inte forskningen!
Vad tror du att det hände sen?

PISA, NCU-rapporter,
läsare av alla sorter.
Tonårstiden suger musten,
trötta troll som tappat lusten.
Filifjonkan vågar fråga,
"min koncentrationsförmåga?
tror nån för iväg med den,
och stämmer det, vad händer sen?"

Från Helsingfors till Pedersöre
i sol och regn och vinterföre,
mymlor bjuder karameller,
tipsen vimlar, väskan sväller.
Alla räknas, Titta Max!
ett plus ett blir mer än kaks!
Bilderböcker i tamburen -
Gropen, Gränsen, Alla djuren,
varje knott och knytt ska få
deras mammor likaså,
men var är alla läsarmän?
Kom fram, kom ut, och kom igen!

En mymla kan bli rätt så vild,
men sällan trollets förebild.
Där krävs en manlig karaktär,
"Vi kallar in en volontär,
en Sparv! och fler som känns igen,
Manläser kan vi kalla dem."

En vind från världen blåste upp,
en mikroskopisk makrokupp,
med hattifnattar över allt,
och plötsligt blev det rysligt kallt.
Med lyckta dörrar, mörkernatt,
vart knott och My blev plötsligt platt.
En strimma hopp i skymningen,
var tror du att vi hittar den?

En bok är alltid lite mer,
tillsammans blir de ännu fler.
Till tröst, till flykt, som glädjesång
när sko och skalle känns för trång.
Och bokprat, bibbor, sagostunder
blir en trädgård full av under.
Växer, frodas, sprider frön,
det säger också forskningsrön,
att ansvaret för läsningen,
ja, där behövs gemenskapen.

Och här tar mymlors vandring slut
tillsammans skall vi titta ut.
Kvar blir spår och äppelmust,
en krans av kunskap, läsarlust
för Stinkyn, Sniffar, troll och häxa,
frön att så och låta växa.
Så bygger vi för framtiden
och formar det som händer sen.

